

Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptali

Özlem Çiğdem

Lisansüstü Eğitim Öğretim ve Araştırma Enstitüsüne Hukuk dalında
Yüksek Lisans Tezi olarak sunulmuştur.

Doğu Akdeniz Üniversitesi
Mayıs 2015
Gazimağusa, Kuzey Kıbrıs

Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü onayı

Prof. Dr. Serhan Çiftçioğlu
L.E.Ö.A. Entitüsü Müdür Vekili

Bu tezin Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarım.

Prof. Dr. Turgut Turhan
Hukuk Fakültesi Dekanı

Bu tezi okuyup değerlendirdiğimizi, tezin nitelik bakımından Hukuk Fakültesi Yüksek Lisans gerekleri doğrultusunda hazırlandığını onaylarız.

Prof. Dr. Turgut Turhan
Tez Danışmanı

Değerlendirme Komitesi

1. Prof. Dr. Metin Gürkanlar

2. Prof. Dr. Turgut Turhan

3. Yrd. Doç. Dr. Emine K. Rodoslu

ABSTRACT

There are not any regulations on 1928 Turkish Citizenship Law and Ottoman Citizenship Law book related to cancellation of decision to citizenship. The subject of cancellation of decision to citizenship was added to Turkish Citizenship Law for the first time in 1964 with Law no 403. The cancellation of decision to citizenship subject was subjected to Turkish Citizenship Law with Law No 5901 clause 31 as “Cancellation of Turkish Citizenship” and to TVKUY accepted at 11.02.2010 with Law No 2010/139 clause 57 at 11 as “The cancellation of decision to obtain the citizenship”.

In this thesis, the subject of “The cancellation of decision of being accepted to citizenship in Turkish Law” is studied. Additionally, the overview of becoming divested of one’s nationality via the decision of lawful authority in Turkish Law as well as the historical process, legal properties, conditions, determinations and results of the decision of cancellation the nationality in Turkish Law have been examined through this thesis. Furthermore, in the case of becoming divested of one’s nationality, the way taking legal actions as well as related decisions of Council of State have been studied.

ÖZ

Vatandaşlığa alınma kararının iptali ile ilgili, Tabiiyeti Osmaniye Kanunnamesi ve 1928 Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda herhangi bir düzenleme mevcut değildir. Vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesi, vatandaşlık hukukumuzda ilk defa 1964 tarihli 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu ile girmiştir. Vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesesi, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m. 31'de "Türk vatandaşlığının iptali", 11.02.2010 tarihli ve 2010/139 karar sayılı TVKUY m. 57'de ise "Türk vatandaşlığını kazanma kararının iptali" olarak hüküm altına alınmıştır. Tezimizde, yetkili makam kararıyla kayıp halleri arasında yer alan "Türk hukukunda vatandaşlığa alınma kararının iptali" müessesesi incelenecektir. Türk hukukunda vatandaşlığın yetkili makam kararı ile kaybına genel bakış ile Türk hukukunda vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesinin tarihsel gelişim süreci, hukuki niteliği, koşulları, hüküm ve sonuçları tezimizin konuları arasındadır. Ayrıca Türk vatandaşlığının irade dışı kayıp hallerinden, yetkili makam kararı ile Türk hukukunda vatandaşlığa alınma kararının iptali durumunda, ilgilinin korunması açısından yargısal yollara da yer vererek, konuya ilişkin Türk Vatandaşlığı Kanunu ve ilgili diğer yasal metinlerin inceleneceği bu tezde, konuya ilişkin Danıştay kararları da irdelenecektir.

TEŞEKKÜR

Tez danıőmanım Prof. Dr. Turgut Turhan ve değerlendirme komitesinde bulunan Prof. Dr. Metin Gürkanklar ve Yard. Doç. Dr. Emine Koğano Rodoslu hocalarıma teşekkür ederim.

Her daim yanımda olan ailem ve bana başarı için her daim güç veren Annem Saniye ığdem, kardeőim Özkan ığdem, ablam Leyla Kasım ığdem, arkadaőım Faezeh Yeganlı ve canım kızım Ada Mina'ya sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZ.....	iv
TEŞEKKÜR.....	v
KISALTMALAR.....	viii
1 GİRİŞ.....	1
2 VATANDAŞLIĞA ALINMANIN İPTALİ MÜESSESESİNİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....	3
2.1 Vatandaşlık Kavramı ve Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri.....	3
2.2 Türk Hukukunda Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararı İle Kişinin İradesi Dışında Kaybına Genel Bir Bakış.....	13
2.3 Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Vatandaşlığa Alınmanın İptali	19
2.4 Vatandaşlığa Alınmanın İptali Müessesesinin Hukuki Niteliği.....	23
3 TÜRK HUKUKUNDA VATANDAŞLIĞA ALINMANIN İPTALİNİN ŞARTLARI İLE HÜKÜM VE SONUÇLARI.....	31
3.1 Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptali Müessesesinin Şartları.....	31
3.1.1 İlgilinin Yetkili Makam Kararı ile Vatandaşlığı Kazanması....	32
3.1.2 İlgilinin Yalan Beyanda Bulunması veya Önemli Hususları Gizlemiş Olması.....	36
3.1.3 İlgilinin Aldatma Kastının Bulunması.....	37
3.1.4 Süre Şartı.....	40
3.1.5 Yetkili Makam.....	41
3.2 Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptali Müessesesinin Hüküm	

ve Sonuçları.....	43
3.2.1 İlgili Hakkında.....	44
3.2.1.1 Basit İptal Kararı.....	46
3.2.1.2 Kapsamlı İptal Kararı.....	48
3.2.2 Eş ve Çocuklara Etkisi.....	49
3.3 Yargı Yolu.....	52
3.3.1 Yargısal Denetim.....	52
3.3.2 Danıştay Dışı Yargı Organları	56
3.3.3 Vatandaşlıkla İlgili Olan Mahkeme Kararlarının Milletlerarası Etkisi.....	57
3.4 Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptaline İlişkin Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi.....	58
4 SONUÇ.....	66
KAYNAKÇA.....	69

KISALTMALAR

AÜHFD.	: Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi
AÜSBF	: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi
AVS.	: Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi
Ay.	: Anayasa
B.	: Bası
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
D.	: Daire
E.	: Esas
ETVK.	: Eski Türk Vatandaşlığı Kanunu
ETVKUY.	: Eski Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik
f.	: Fıkra
İÜHFM.	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K.	: Karar
m.	: Madde
MHB.	: Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni
R.G.T.	: Resmi Gazete Tarihi
RG.	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
TBB.	: Türkiye Barolar Birliği
TVK.	: Türk Vatandaşlığı Kanunu

TVKUY. : Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun Uygulanmasına İlişkin
Yönetmelik

vd. : Ve Devamı

YUKK. : Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

Yay. : Yayın

Bölüm 1

GİRİŞ

Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yer alan, vatandaşlığın kayıp nedenleri incelendiğinde, kişinin iradesi ile meydana gelen kayıp hallerinin çağdaş bir görünüm taşıdığı görülmektedir. Kişi iradesinin önem taşımadığı kayıp hallerinde ise, devletin varlığını korumak ve sürdürmek amacının ön planda olduğu dikkati çekmektedir. Bu amaç bireyin devlet çıkarları karşısında daha zayıf konumda olduğu sonucunu doğurmaktadır.

Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yer alan, yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının irade dışı kaybı hallerinin, 1 günümüz hukuk devleti ilkesi anlayışı ile çelişkili olması ve son zamanlarda bu konuda verilen kararlardaki isabetsizlik nedeniyle, "Türk hukukunda vatandaşlığa alınma kararının iptali" tezin konusunu oluşturmuştur.

5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu hazırlanırken, Türk vatandaşlığının irade dışı kaybı halleri ile ilgili, yasal düzenlemelerdeki boşluk ve eksiklikler hususunda, doktrinde yapılan eleştirilerin nazara alınmadığını, Kanun ile getirilen düzenlemelerin eleştirileri bertaraf etmediğini, aksine yeni ihtilafları da beraberinde getirdiğini görmekteyiz. Bu düşünceden hareketle, "Türk hukukunda vatandaşlığa alınma kararının iptali" müessesesi, tüm yönleriyle, Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun ilgili hükümleri ve Danıştay kararları ışığında incelenmeye çalışılmıştır.

İki bölümden oluşan tezin ilk bölümünde; vatandaşlık hukukunun genel

ilkelerine değinilmiştir. Türk hukukunda vatandaşlığın yetkili makam kararı ile, kişinin iradesi dışında kaybı üzerinde durulması, Türk hukukunda vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesinin tarihsel gelişim süreci ve hukuki niteliği konuları irdelenmiştir.

İkinci bölümde ise; Türk hukukunda vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesinin şartları, hüküm ve sonuları incelenmiştir. Ayrıca, Türk vatandaşlığının irade dışı kayıp hallerinden, yetkili makam kararı ile Türk hukukunda vatandaşlığa alınma kararının iptali durumunda, ilgilinin korunması aısından başvurulabilecek yargısal yollara da bu bölümde yer verilmiş ve konuya ilişkin mahkeme kararları ele alınıp incelenmiştir.

Bölüm 2

VATANDAŞLIĞA ALINMANIN İPTALİ MÜESSESESİNİN TARİHSEL GELİŞİM SÜRECİ VE HUKUKİ NİTELİĞİ

2.1 Vatandaşlık Kavramı ve Vatandaşlık Hukukunun Genel İlkeleri

Devlet, toplu halde yaşayan insanların örgütlenme biçimidir ve üç öğeden oluşmaktadır. Bunlar, toprak parçası, insan topluluğu ve egemenliktir¹. Devletin maddi unsurunu oluşturan insan topluluğunun niceliğinin ve niteliğinin önemi yoktur. Devletin maddi unsurlarından olan insan unsuru değişik şekillerde adlandırılmaktadır: Vatandaş, yurttaş, teb'a, ulus, millet gibi².

Öğretide, vatandaşlık kavramı, "kişiyi vatandaşı olduğu devlete bağlayan siyasi ve hukuki bağ"³ şeklinde tanımlanmaktadır. Yapılan diğer bir tanım ise, "Vatandaşlık, şeklen belirli bir devlete ait olmayı belirtmekte ve maddi içeriği bakımından kişinin niteliği olarak ortaya çıkan bir hukuki statüdür"⁴. Bu tanım,

¹ Teziç, E., Anayasa Hukuku, Beta Yay., 15. B., İstanbul, 2012, s. 131; Gözler, K., Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Kitabevi Yay., 22. B., Bursa, 2014, s. 42-51.

² Nomer, E., Türk Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitabevi Yay., 20. B., İstanbul, 2014, s. 16; Gözler, s. 42-51.

³ Berki, O. F., Vatansızlık, (Vatansızlık), AÜHFD, 1948, C., 5, S., 1-4, s. 167; Göğer, E., Türk Tâbiyet Hukuku, AÜHF Yay. 4. B., Sevinç Matbaası, Ankara, 1979, s. 6; Nomer, s. 19; Turhan T., Tabrıbilir, F. B., Vatandaşlık Hukuku, Yetkin Yay., 3. B., Ankara, 2012, s. 23; Güngör, G., Tâbiyet Hukuku, Yetkin Yay., 2. B., Ankara, 2014, s. 1-2.

⁴ Nomer, s. 21.

öğretide ileri sürülen (vatandaşlığın hukuki niteliği hususunda) iki görüşün sentezidir⁵.

Bu görüşlerden ilki, vatandaşlığın "hukuki bir statü" olduğunu ileri sürmektedir. Buna göre devlet; vatandaşlık bağı⁶ ile bireyi, koşullarını kendisinin belirlediği bir statüye⁷ sokmaktadır⁸.

İkinci görüş, vatandaşlığın "bir hukuki ilişki" olduğunu savunmaktadır. Devlet, vatandaşlık bağı dolayısıyla bireyle hukuki bir ilişki içine girmektedir. Bu hukuki ilişkinin bir tarafında belirli bir devlet, diğer tarafında ise kişi yer almaktadır. Vatandaşlık bir hukuki ilişki olarak kabul edilirse, hukuki ilişkinin tarafı olan kişinin vatandaş olabilmeye özelliklerini taşıması gerekmektedir. Bu hukuki ilişki, devlete uyrukluğunda bulunan kişilere yükümlülükler getirme yetkisi tanıdığı gibi, kişiye de, devletin ülkede yaşayan yabancılara vermediği hakları, kendisine vermesini isteme yetkisi tanır⁹.

Uluslararası Adalet Divanı Nottebohm kararında, vatandaşlığın temelde toplumsal bağlılık olduğunu, karşılıklı hak ve görevlerle güçlü bir varlık, çıkar, duygu ve ilgi özellikli hukuksal bir bağ olduğunu belirtmiştir¹⁰. Bu tanım,

⁵ "Her iki anlayışa yer veren bu izah şekli ilk İsviçre doktrinde Kurt EHRLICH tarafından temsil edilmiştir. Ehrlich, K., Über Staatsangehörigkeit zugleich ein Beitrag zur Theorie des öffentlichen Vertrages und der Subjektiven öffentlichen Rechte Zürcher Beiträge zur Rechtswissenschaft, N.F. Heft 22, Aarau 1930, s.7 ve 12" Ayrıntılı bilgi için bkz. Nomer, s. 20-21.

⁶ Aybay, R., Vatandaşlık Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 3. B., 2008, s. 4; Erdem, B. B., Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta Yay., 4.B., İstanbul, 2014, s. 6.

⁷ Statü, hukuk kurallarının öngördüğü hak ve ödevlerdir.

⁸ Uluocak, N., Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul, 1989, s. 6; Doğan, V., Odabaşı, H., Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku, Seçkin Yay., 1. B., Ankara, 2004, s. 18.

⁹ Nomer, s. 19; Aybay, s. 4-5.

¹⁰ Unat, İ., Nottebohm Kararı ve Tabiiyetin Gerçekliği İlkesi, Ankara, 1966, s. 21; Doğan/Odabaşı, s. 18; Güngör, s. 11.

vatandaşlığı şekli (hukuki bağ olarak) ve maddi (hukuki statü olarak) yönleriyle açıklayan kapsamlı bir tanımdır.

Devlet, egemenlik yetkisi ile kimlerin kendi vatandaşı olacağını belirler¹¹. Ancak, vatandaşlık bağının egemen devlet tarafından serbestçe belirlenmesi, temel insan haklarına aykırı olmaması şartına bağlıdır¹². Devletin bu husustaki serbestisi, milletlerarası genel ilkeler ile ve örf ve adet kurallarıyla sınırlıdır.

Milletlerarası ilkeler şöyledir¹³;

1. Her kişinin "vatandaşlığı" olmalıdır¹⁴;
2. Kişi vatandaşlığından "keyfi" olarak mahrum edilmemelidir;
3. Vatandaşlık kişiye "zorla" yükletilmemeli, ve kişi vatandaşlığı terke zorlanmamalıdır.

İç hukuk kuralları ile milletlerarası genel ilkeler arasında uyum sağlanması, anayasa ve yasalarda kişiye güvence sağlayan hükümler bulunmasına bağlıdır. Bu uyum; devletin, egemenlik yetkisini keyfi olarak kullanmasının önlenmesi ve devlet

¹¹ Danıştay 10. Dairesinin 23.01.2012 tarih 2008/2042 E., 2012/109 K., sayılı kararı için bkz., Ekşi, N., Milletlerarası Özel Hukuk II Pratik Çalışma Kitabı, Vatandaşlık ve Yabancılar Hukukuna İlişkin Seçilmiş Mahkeme Kararları, Beta Yay., 2. B., İstanbul, 2014, s. 34-36.

¹² Turhan/Tanrıbilir, s. 29.

¹³ “Vatandaşlığa ilişkin genel ilkeler, Devletler Hukuku Enstitüsü'nün 1895 tarihli Cambridge toplantısında belirlenmiştir. Sonraki tarihlerde yapılan çalışmalar, bu ilkelerin yürürlük kazanmasında büyük rol oynamıştır. Örneğin; 1930 tarihli La Haye Milletlerarası Kodifikasyon Konferansında vatansızlığı önlemek amacıyla hazırlanan tâbiyet mukavelesi.” Ayrıntılı bilgi için bkz. Berki, (Vatansızlık), s. 190 vd.; Aybay, s. 61-68; Güngör, s. 20-33; Tanrıbilir, F. B., Türk Vatandaşlık Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kaybına İlişkin Hükümleri, (Kayıp), TBB Dergisi, 2008, S. 76, s. 28- 29.

¹⁴“İnsan Hakları Evrensel Beyanamesi'nde, her bireyin bir vatandaşlığa sahip olma hakkı olduğu ve hiç kimsenin keyfi olarak vatandaşlığından veya vatandaşlığını değiştirme hakkından mahrum edilemeyeceği, hükmüne yer verilmiştir (m. 15). 30.08.1961 tarihli Vatansızlığın Azaltılmasına Dair New York - Birleşmiş Milletler Sözleşmesinin 7. maddesi ile İnsan Hakları Evrensel Beyanamesinin 15'inci maddesine atıf yaparak, bu hükümde belirtilen hakları, akit devletler için bağlayıcı hale getirdiği görülmektedir.” bkz. Nomer, s. 6.

karşısında güçsüz olan bireyin haklarının korunması açısından önem taşır. Örneğin İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinin 15. maddesindeki "kimse keyfi olarak vatandaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz" hükmü ile Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun (TVK) seçme hakkı ile vatandaşlığın kaybı ve yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybına ilişkin hükümleri arasında uygunluk söz konusudur. Her devletin iç hukuk düzenlemeleri, milletlerarası hukuka uygun olduğu ölçüde, vatandaşlık bağının uluslararası alanda geçerliliğini artırmaktadır¹⁵.

Devletler vatandaşlık hukuku hakkında düzenlemeler yaparken, milletlerarası hukukta yer alan vatandaşlık hukukunun genel ilkelerine (direktiflerine) uymak zorundadırlar¹⁶. Vatandaşlık Hukukunun klasik ilkelerini;

- Herkesin mutlaka bir vatandaşlığı olmalıdır,
- Herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır,
- Herkes vatandaşlığını değiştirme hakkına sahip olmalıdır şeklinde

sıralamak mümkündür. Ancak bu ilkeler pozitif milletlerarası hukuk kuralı olmadıkları gibi, olanı değil olması gerekeni belirten ve milletlerarası toplum hayatının ihtiyaç ve gereklerinden kaynaklanan ayrıca yargı kararlarına da dayanak olduğu gibi, kanun koyucu için de rehber ilkelerdir¹⁷.

1948 tarihinde Birleşmiş Milletlerde kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Beyanname'si'nin 15/1 maddesi hükmünde, vatandaşlık hukukunda genel kabul

¹⁵ Nomer, s. 5-6; Turhan/Tabırbilir, s. 30-31; Doğan, V., 5901 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş Türk Vatandaşlık Hukuku, (Türk Vatandaşlık Hukuku), Savaş Yayınevi, 12. B., Ankara, 2014, s. 25-26; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 25-26; Erdem, s. 5-6; Güngör, s. 12-18.

¹⁶ Nomer, s. 5-6; Turhan/Tabırbilir, s. 30-31; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), 25-26; Erdem, s. 12; Güngör, s. 20.

¹⁷ Turhan/Tabırbilir, bkz. s. 30-31; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 25-27; Güngör, s. 19-20.

gören, herkesin mutlaka bir vatandaşlığı olmalıdır prensibi, ‘herkesin bir vatandaşlığa hakkı olduğu’ şeklinde düzenlenmiştir. Herkesin mutlaka bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi, hem her kişinin bir vatandaşlığa sahip olma hakkını belirlerken, hem de vatansızlık hallerinin önlenmesi gereğini ifade eder¹⁸. Çünkü kişi himayesinde olduğu, koruma ve hak talebinde bulunabileceği bir devletin varlığını bilmek isteyeceği gibi, devlette kendisine vatandaşlık bağı ile bağlı olan ve kendisine varlık veren toplumun üyelerini bilmek isteyecektir¹⁹. Ancak herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi uygulamada ihlal edilmektedir. Çünkü, hiç bir devlete vatandaşlık bağı ile bağlı olmayan vatansız²⁰ kişiler bulunmaktadır.

Vatansızlık doğum anında ve sonradan ortaya çıkabilmektedir. Örneğin; kanuni şartların oluşması halinde, vatandaşlığı iradesi dışında sona erdirilen kişi, TVK’da düzenlenen kaybettirme ve vatandaşlığa alınma kararının iptali hükümlerinde vatansız kalabilmektedir²¹. Devlet, vatandaşlığını sona erdirdiği kişilerin, vatandaşlıklarının sona ermesi sonucu, vatansız kalıp kalamayacakları hususu ile ilgilenmemektedir. Yine devletlerin, münhasıran kan ve toprak esasını kabul etmelerinin, vatansızlığa yol açtığını örneklendirecek olursak, münhasıran toprak esasını kabul eden bir devletin vatandaşlarının yine münhasıran kan esasını kabul etmiş olan bir devlet ülkesinde doğan çocukları vatansız olacaktır²². Arazi ilhakı ve terki de, vatansızlığın doğumdan sonra ortaya çıkan kaynaklarından biridir.

¹⁸ Nomer, s. 7; Turhan/Tabrıbilir, s. 31; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 27; Erdem, s. 12.

¹⁹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 27.

²⁰“Milletlerarası hukukta vatansız, hiçbir devletin hukukuna göre vatandaş kabul edilmeyen kişi olarak tanımlanır. Türk hukukunda ise YUKK., (Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu), m.3/ş, vatansız kişiyi, “Hiç bir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişi” olarak tanımlamıştır.” Güngör, s. 21, Ayrıntılı bilgi için bkz.

²¹ Turhan/Tabrıbilir, s. 31; Güngör, s. 23.

²² Turhan/Tabrıbilir, bkz., s. 31.

5901 sayılı TVK'nın 7. maddesi (soy bağı esas) ve 8. maddesi (doğum yeri esas) vatansızlığı doğum anında önlemeye yöneliktir²³. Yine 5901 sayılı TVK Türk vatandaşlığının iradi kaybı hallerinde, vatansız kalacak kişilerin çıkma izni ile (TVK m. 25, m. 27/3) ya da seçme hakkı yoluyla Türk vatandaşlığından ayrılmasını (TVK m. 34/2, m. 35/2, 27/3) kabul etmemektedir²⁴.

Vatandaşlık hukukuna ilişkin düzenlemeler getirilirken, devletlerin vatansızlığı önleyecek tedbirleri getirmeleri bir gereklilik olduğu halde, getirilen tedbirlerin vatansızlık hallerini tam anlamıyla önleyemediğini söylemek mümkündür. Dolayısıyla, Vatansızlığın Azaltılmasına Dair Birleşmiş Milletler Sözleşmesi vatansızlığı önleyici anlaşma olduğu halde, devletler herkesin mutlaka bir vatandaşlığı olmalıdır prensibine tam anlamıyla riayet etmediklerinden vatansızlık halleri hala devam etmektedir²⁵.

Vatandaşlık hukukunda kabul gören, herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır prensibini değerlendirdiğimizde; bu ilkenin çifte ya da çok vatandaşlık hallerini önlemeyi veya sayılarını azaltmayı amaçladığı söylenebilir²⁶. Bu ilkenin, kişinin aynı anda birden fazla devlet vatandaşlığına sahip olması, yani çifte ve çok vatandaşlık hallerinin bir çok devlet tarafından tanınması ve devletlerin vatandaşlık kanunlarına girmesiyle geçerliliğini kaybettiğini söyleyebiliriz. Çifte ve çok vatandaşlık hallerinin, milli hukuk düzenlerinde kabul görmesiyle, herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi gerilemiş ve bu durum artık milletlerarası hukuka

²³ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 28; Güngör, s. 22.

²⁴ Güngör, s. 23, Ayrıntılı bilgi için bkz. : Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 28.

²⁵ Turhan/Tabrıbilir, s. 32; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 27.

²⁶ Nomer, s. 8; Turhan/Tanrıbilir, s. 32; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 27; Erdem, s. 14; Güngör, s. 25.

aykırı görülmemektedir. Nitekim AVS de çifte vatandaşlığı reddetmeyen düzenlemeye sahiptir²⁷.

Çifte ya da çok vatandaşlık Türk hukukunda da kabul edilmektedir. 5901 sayılı TVK'nın 3/1-b maddesinde tanımlanmıştır. Kanun maddesinde de anlaşılacağı üzere, çok vatandaşlık aynı anda iki vatandaşlığa sahip olma ve iki devletin vatandaşlık kanunlarına tabi olarak, kanunlarından yararlanmaktır.

Vatandaşlık hukukunun genel ilkeleri arasında kişinin vatandaşlığını değiştirmede serbest olması ilkesi önem taşımaktadır²⁸. Vatandaşlığın sürekliliği ilkesinin geçerli olduğu dönemlerde, vatandaşlığın kaybı mümkün değilken, vatandaşlığın kaybı çağdaş vatandaşlık hukukunun önemli konularından biri olmuştur. Vatandaşlığın sürekliliği ilkesi, kişilerin bir ülkeden başka bir ülkeye gitmelerinin ve gittikleri ülkenin vatandaşlığını zamanla kazanmalarının önüne geçememiştir. Vatandaşlık hukukunda, kişinin iradesinin öneminin ortaya çıkması, vatandaşlık bağının sürekli ve ülkesel olması gerektiği yönündeki ilkenin değişmesi sonucunu doğurmuştur. Böylece vatandaşlığın sürekliliği önemini kaybetmiş, kişinin iradesine getirilen sınırlamalar daraltılarak, kişinin iradesi önem kazanmıştır. Çağdaş düşünce kişinin vatandaşlıkta kalma zorunluluğunu reddedilmiş, milletlerarası hukuk ilkeleri iç hukuk düzenlerinde yer edinmeye başlamış ve kişinin vatandaşlığını değiştirebilmesi de kabul edilmeye başlanmıştır. Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından ya da vatandaşlığını değiştirme hakkından yoksun bırakılamaz hükmü önem kazanmıştır.

Vatandaşlığın değiştirilmesi ve vatandaşlıktan ayrılma konularında kişinin iradesi büyük öneme sahiptir. Birey, istediği ülke vatandaşlığına "yasal koşulları

²⁷ Nomer, s. 8; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 28-29; Erdem, s. 14; Güngör, s. 25.

²⁸ Aybay, s. 173-174; Erdem, s. 207; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 117; Doğan/Odabaşı, s. 81.

gerçekleştirdiği takdirde" geçme hakkına sahiptir. Kişi, ekonomik, siyasi ve sosyal sebeplerle vatandaşlığını değiştirmek isteyebilir. Kişi vatandaşlığını değiştirmek istediği takdirde, iradesini açık bir şekilde bildirmelidir. Devlet ise, vatandaşı olan bireyin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda, bireye hukuki ve siyasi koruma sağlamak zorunda kalmayacaktır. Diğer vatandaşlarına tanıdığı hak ve özgürlüklerden, vatandaşlıktan ayrılmak ya da vatandaşlığını değiştirmek iradesini açıklayan bireyi yoksun bırakma olanağına sahiptir. Böylece vatandaşlığın kaybı halinde birey ile devlet karşı karşıya gelmektedir. Devletler, tek taraflı olarak vatandaşlığın kazanılması ve kaybına ilişkin kuralları düzenlerken, kişilerde kendi vatandaşlıkları konusunda tercih hakkına sahip olmak isterler.²⁹

Modern vatandaşlık kanunlarında, bireyin kendi iradesi ile vatandaşlıktan çıkmasına izin verildiği gibi devlet de vatandaşlıktan doğan mükellefiyetlerini yerine getirmeyen bireylerin iradelerine bakmaksızın vatandaşlıklarına son verebilmektedir.³⁰

Vatandaşlık hukukunun, "herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır, herkesin yalnızca bir vatandaşlığı olmalıdır"³¹ genel ilkelerinin milletlerarası hukuk kuralları ile uyumlu olduğu söylenebilir. Vatandaşlık hukukunda, vatandaşlığın irade dışı kayıp hallerinin, vatandaşlığın temel ilkelerinden olan hiç kimsenin keyfi olarak vatandaşlığından yoksun bırakılamayacağı ilkesini zedelendiğine ilişkin eleştiriler söz konusu olmuştur³².

²⁹ Aybay, s. 173-174; Erdem, s. 207; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 117; Doğan/Odabaşı, s. 81.

³⁰ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 117; Doğan/Odabaşı, s. 122.

³¹ Tekinalp, G., "Tabiiyetin Genel İlkeleri ve 1964 Tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu", İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1973, C., 38, S., 1-3, s. 483-499.

³² Tekinalp, s. 483; Göger, s. 119.

Vatandaşlık hukukunun klasik (drektif) ilkeleri vatandaşlığın insan hakkı niteliği de göz önünde bulundurularak, gözden geçirilmiş ve AVS³³ yeniden ifade edilmiştir³⁴. Sözleşmenin 4. maddesinde genel ilkeler; 18. maddesinde, devlet halefiyeti halinde vatandaşlık bahşedilirken ya da mevcut vatandaşlığın korunması hakkında karar verilirken dikkate alınması gereken ilkeler yer almıştır³⁵. AVS'nin 4. maddesine göre;

- Herkesin vatandaşlığa sahip olma hakkı vardır (m.4 /a);
- Vatansızlık önlenecektir (m.4 /b);
- Hiç kimse keyfi olarak vatandaşlığından mahrum bırakılmayacaktır (m.4 /c);
- Ne bir akit devletin vatandaşı ile bir yabancı arasındaki evlilik, ne bu evliliğin sona ermesi, ne de eşlerden birinin evlilik sırasında vatandaşlığının değişmesi diğer eşin vatandaşlığına kendiliğinden etki edecektir (m.4 /d).

AVS, vatansızlığı önlemeyi amaçlayarak vatandaşlık hakkını vurgulamıştır. Milli hukuk düzenlerinde, 'çok vatandaşlığın' kabul edilmesiyle, bunu önlemeyi amaçlayan vatandaşlık hukukunda kabul gören, herkesin yalnız bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesini değerlendirdiğimizde, bu ilkenin etkisini yitirmeye başladığını söylemek mümkündür. AVS 'çok vatandaşlığı' sınırlamadığı gibi, doğumla veya evlenme sebebiyle kendiliğinden kazanılan vatandaşlık neticesinde oluşan çok

³³ bkz. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-77-445> Online İnternet (Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2015).

³⁴ bkz. Güngör, s. 33.

³⁵ bkz. Güngör, s. 34.

vatandaşlık hallerini, kayıp sebepleri bulunmadığı sürece, akit devletlerin kabullenmesi gereken durumlar olarak görmektedir³⁶ (AVS m.14).

5901 sayılı TVK'da "Türk vatandaşlığının evlenme yoluyla kazanılması" başlığı ile düzenlenmiş 16. maddeye baktığımızda ise, bir yabancı'nın Türk vatandaşı ile evlilik yapmasının, yabancıya doğrudan Türk vatandaşlığını kazandırmadığını, ancak yabancı kişinin en az üç yıl Türk vatandaşı ile evli olması ve bu evlilik birliğinin devam ediyor olması kaydıyla, yabancıya Türk vatandaşlığını kazanabilmesi için, başvuruda bulunma hakkı verdiğini görmekteyiz. Yine, Türk vatandaşlığını kazananmak için başvuran yabancı'nın, kanunda aranan şartları taşıması gerekir. Bu şartlara baktığımızda ise, Türk vatandaşı ile evli olan yabancı'nın, aile birliği içerisinde yaşaması, evlilik birliğine uymayan bir faaliyette bulunmaması, devletin milli güvenliğine ve kamu düzenine engel olan bir halinin bulunmaması gerektiğini söyleyebiliriz. Türk vatandaşlığını kazanabilmek için başvuran yabancı, başvurusunu yaptıktan sonra, Türk vatandaşı olan eşinin ölmesi sebebiyle, evlilik birliğinin sona ermesi durumunda ise, aile birliği içerisinde yaşama şartı aranmayacaktır. Ayrıca, evlilik ile Türk vatandaşlığını kazanmış olan yabancılar, evliliğin butlanı durumunun söz konusu olması halinde, evlenmede kötüniyetli değilse, evlenme yoluyla kazanmış oldukları, Türk vatandaşlığını kaybetmeyerek koruyacaklardır.

TVKUY'un 31. maddesinin 1. bendinde ise, "Evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan kişi, evliliğin butlanına karar verilmesi halinde Türk vatandaşlığını kaybeder. Ancak evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancı, Bakanlıkça yapılacak inceleme sonucunda evlenmede iyiniyetli olduğunun tespiti durumunda Türk vatandaşlığını muhafaza eder" şeklinde düzenlenmiştir.

³⁶ Güngör, s. 35, Ayrıntılı bilgi için bkz.

2.2 Türk Hukukunda Vatandaşlığın Yetkili Makam Kararı İle Kişinin İradesi Dışında Kaybına Genel Bir Bakış

5901 sayılı TVK, Türk vatandaşlığının yetkili makam kararı veya seçme hakkının kullanılması ile kaybedileceğini düzenlemiştir (TVK m. 23). Kanuna göre, yetkili makamların vereceği kararlarla, yani Türk vatandaşlığından çıkma, Türk vatandaşlığını kaybettirme ya da Türk vatandaşlığına alınmanın iptaliyle, ilgili, Türk vatandaşlığını kaybedebilir (TVK m. 24). Kişinin seçme hakkını kullanması ile Türk vatandaşlığını kaybetmesi halinde ise, kişinin iradesine bağlı olarak Türk vatandaşlığının kaybı söz konusu olmaktadır.

“TVK”nın düzenlediği kayıp halleri, ilgilinin iradesi esas alındığında üç grup teşkil etmektedir:

(1) Türk vatandaşlığından çıkabilmesi, kişiye "subjektif bir hak" olarak tanınmıştır. Türk vatandaşı, serbest iradesi ile başkaca bir işleme gerek olmaksızın, Türk vatandaşlığından çıkabilmektedir. Türk vatandaşlığının "seçme hakkının kullanılması" ile kaybedilmesi halleri (TVK m. 34) bu grubu teşkil eder.

(2) Kişinin Türk vatandaşlığından çıkma izni talebi ve buna uygun olarak yetkili makamın Türk vatandaşlığının çıkmayı kabul etmesi ile Türk vatandaşlığının kaybında, vatandaşlığın kaybı hem kişinin hem de yetkili makamın iradesine bağlı olarak gerçekleşmektedir. Türk vatandaşlığından "çıkma" (TVK m. 25) yoluyla kayıp bu gruba girer.

(3) Kişi, Türk vatandaşlığını, yetkili makamın kararı ile kaybetmektedir. Burada, kişinin iradesi dikkate alınmamaktadır. Türk vatandaşlığını "kaybettirme"

(TVK m.29) ve Türk vatandaşlığını kazanma kararını "iptal" (TVK m. 31) bu grubun kayıp halleridir"³⁷.zf

Çok sayıda devletin vatandaşlık hukuku düzenlemelerinde, vatandaşlığın kaybı müessesesi iradi kayıp ve irade dışı kayıp olarak sınıflandırılmaktadır³⁸. Uluslararası hukuk alanında kabul edilen temel ilkeler, her ülkenin iç hukukunda aynı etkiye sahip değildir. İdarenin tek taraflı işlemi ile ilgilinin isteği dışında vatandaşlığını kaybetmesi, hem birey hem de vatandaşlık hukukunun genel ilkelerine zarar vermektedir. Bu nedenle her ülke, vatandaşları ile olan ilişkilerini anayasal ve yasal hükümlerle düzenlemektedir. Vatandaşlığın kaybına yol açan nedenlerin, yasalarda açık olarak ortaya konması ve idarenin keyfiliğinin önlenmesi, ilgili için birer güvencedir. Yine vatandaşlığın kaybı konusunda, yasama organının yasa çıkarma yetkisi anayasal hükümlerle sınırlandırılarak ilgiliye güvence sağlanmıştır³⁹.

Vatandaşlık kanunda belirtilen şartlarla kazanıldığı gibi, vatandaşlığın kaybı sebepleri de kanunda düzenlenmelidir. Anayasanın Türk vatandaşlığının kazanılmasını ve kaybedilmesini kanunilik ilkesi ile güvenceye almıştır. Anayasa'nın 66. maddesini değerlendirdiğimizde, vatandaşlığın kazanılması şartları ve kaybı sebepleri mevcut olsa dahi, kanunda bu şart ve sebepler düzenlenmemiş ise vatandaşlığın kazanılamayacağını ve kaybedilemeyeceğini söylememiz mümkündür.

Vatandaşlığın kazanılması şartları ve kaybı sebepleri yasal düzenlemelerle belirlenmiş şartlar ve sebepler mevcut ise söz konusu olabilir. Vatandaşlığın ilgilinin iradesi dışında kaybına bakıldığında da, ancak yasal düzenlemelerle belirlenmiş bir

³⁷ Nomer, s. 122-123, Ayrıntılı bilgi için bkz.

³⁸ Doğan/Odabaşı, s. 123; Erdem, s. 208.

³⁹ Nomer, s. 124-125; Fişek, H., "Vatandaşlığa Alınmanın İptali", (İptal), Prof. Dr. Osman Fazıl. Berki'ye Armagan, AÜHFD, 1977, S., 1-4, s. 373; Erdem, s. 208-210; Güngör, s. 48.

neden mevcut ise söz konusu olabilir. Türk Anayasalarında da bu doğrultuda hükümler yer almıştır. Şöyleki;

Osmanlı Devletinin ilk Anayasası olan, 1876 tarihli Kanun-i Esasi'nin 8. maddesinde, Osmanlı vatandaşlığının ancak yasalarla belirlenmiş bir nedenle yitirilebileceği hükme bağlanmıştır⁴⁰. 1924 tarihli Teşkilat-ı Esasiye Kanunu Anayasasında, "Türklük sıfatı yasalarca, belirli hallerde kaybettirilir"(m.88/3) şeklinde belirtilmiştir⁴¹. 1961 Anayasası'nın 54. maddesinin ikinci fıkrası ile, 1982 Anayasası'nın 66. maddesinin üçüncü fıkrasındaki düzenlemelerde, vatana bağlılıkla bağdaşmayan bir eylemde bulunmadığı sürece hiç bir Türk'ün vatandaşlıktan çıkarılamayacağı belirtildiği gibi, vatandaşlığa ilişkin hükümlerinde paralel olduğu görülmektedir⁴². Yine, 1961 Anayasası'nın 54. maddesinin son fıkrası ve 114. maddesi ile, 1982 Anayasası'nın 66. maddesinin son fıkrası ve 125. maddesinde, idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolunun kapatılamayacağı belirtilerek, ilgilinin korunması amaçlanmış ve böylece vatandaşlıkla ilgili verilen her tür idari karar yargı denetimine tabi tutulmuştur. 1982 Anayasasının 152. maddesindeki düzenleme ile de, ilgiliye uygulanacak yasanın, anayasaya aykırı olduğu iddiasını ileri sürme imkanı tanınmıştır. Türk Anayasalarında olduğu gibi; Türk Vatandaşlığı Kanunlarında da bireyi, devletin vereceği kayıp kararlarına karşı koruyucu hükümler yer almıştır. Fakat bunların bireyi yeterince koruyup korumadığı hususu tartışmalıdır.

⁴⁰ Aybay, s. 72; Erdem, s. 32; Güngör, s. 6-7.

⁴¹ Aybay, s. 73; Güngör, s. 9.

⁴² 1961 ve 1982 tarihli Anayasa Metni için bkz., RG. 20.07.1961- 10859, ,Online, Internet,

<http://www.anayasa.gen.tr/1961ay.htm> (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2015); RG. 9.11.1982-17863, Online, Internet

<https://www.tbmm.gov.tr/anayasa/anayasa82.htm>, (Erişim Tarihi: 12 Ocak 2015); Aybay, s. 76; Erdem, s. 39-40;

Güngör, s. 10.

Bireyi devlete bağlayan hukuki ve siyasi bağ (vatandaşlık), geçirdiği tarihsel süreç içerisinde, süreklilik ve mülkîlik özelliğini yitirmiştir. İnsan iradesinin önem kazanması ve devletin, kendisine karşı ödevlerini yerine getirmeyen vatandaşını korumaktan kaçınması, kaybın yasal düzenlemelere konu olması sonucunu doğurmuştur. Karşılıklı hak ve ödevlerin taşıyıcısı olan birey ile devlet vatandaşlığın kaybına ilişkin düzenlemelerle bazı olanaklara kavuştuğu söylenebilir. Kayıp bireyin isteğine uygun olarak (iradesi ile) veya devletin, yükümlülüklerini yerine getirmeyen vatandaşına karşı yaptırım olarak (bireyin iradesi dışında) vatandaşlık yasalarında yer almaya başlamıştır. Kişinin çıkarlarına daha uygun olan vatandaşlığa geçmek istemesi, doğal olarak vatandaşlığından ayrılmasını gerektirmektedir. Vatandaşlığın bireye zorla yükletilemeyeceği ve herkesin yalnızca bir vatandaşlığı olacağı ilkelerinin sonucu bu durum meydana gelmektedir. Devlet ise, varlığını sürdürebilmek için çıkarlarına aykırı davranan vatandaşını uyrukluğundan yoksun kılma yetkisini kullanmaktadır. Ancak burada birey iradesinin dikkate alınmayışı ve vatansız kalışı, birey ile devletin sahip olduğu olanaklar arasında dengesizlik olduğunu devletin çıkarlarının ön planda olduğunu göstermektedir⁴³.

Vatandaşlığın irade dışı kaybının kabul edilmesindeki temel düşünce, devletin, siyasi, sosyal ve ekonomik sebeplerle ilgili vatandaşlığında istememesidir. Vatandaşlığın irade dışı kayıp hallerinde, ilgili vatansız kalabilir. Kişinin vatansız kalması hali, herkesin bir vatandaşlığı olması gerektiği yönündeki, vatandaşlık hukukunun genel prensibine aykırı olduğu halde, devletin menfaati söz konusu olmuş ise, devlet kişinin vatandaşlığını sonlandırılabilir⁴⁴.

⁴³ Nomer, s. 122-125; Göger, s. 119.

⁴⁴ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 134 vd; Doğan/Odabaşı, s. 147; Öztürk, N., “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Vatandaşlığın İrade Dışı Kaybı Yollarına Yaklaşımı”, TBB Dergisi, 2007, S., 73, s. 97.

Kişinin, iradesi dışında, yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybı milletlerarası hukuka aykırı görülmemektedir. İnsan Hakları Evrensel Beyanname'sinde kimsenin keyfi olarak vatandaşlıktan çıkarılamayacağı kabul edilmiştir. Milletlerarası hukukta, devletin "keyfi" davranmaması kaydıyla, ilgilinin iradesine bakılmaksızın, vatandaşlığın sonlandırılabilmesi kabul edilmektedir⁴⁵. Anayasa'nın 66. maddesinin son fıkrası ve 125. maddesinde, vatandaşlığı sona erdiren hallerin kanunda açıkça belirlenmiş olması gerektiği ve ilgilinin vatandaşlığı sonlandırılıyorsa, bu karara karşı yargı yolunun da kapatılamayacağı ve açık olması gerektiği vurgulanmıştır (Ay. m. 66/4, m. 125).

AVS⁴⁶, ilgilinin iradesine bakılmadan, vatandaşlığının hangi hallerde, devletin tek taraflı tasarrufuyla sona erdirilebileceğini, belirli kurallarla düzenlemiştir. Üye ülkelerin, AVS'de düzenlenen bu haller dışında, irade dışı kayıp hallerine yer veremeyecekleri kabul edilmiştir. Bu sözleşmeye taraf olan Türkiye'nin de, TVK'da düzenlenen, vatandaşlığı sona erdiren hükümleri AVS ile uyumludur⁴⁷.

Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesinin 7. maddesi:

1. İlgilinin isteği ile başka bir devletin vatandaşlığını kazanmasını;
2. vatandaşlığın bazı hususların gizlenmesi ve hileli davranışla, yetkili makamlara yanlış bilgilendirilmesi kaydıyla kazanılmış olmasını;
3. yabancı askeri kuvvetlerin hizmetinde gönüllü olarak bulunmasını;
4. devletin hayati çıkarlarına ciddi zarar veren davranışlarda bulunmayı;

⁴⁵ Aybay, s. 174; Doğan/Odabaşı, s. 147; Erdem, s. 207; Öztürk, s. 98.

⁴⁶ Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi, bkz., Online, İnternet, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2008-77-445> (Erişim Tarihi: 20 Nisan 2015).

⁴⁷ Erdem, s. 207-208; Tanrıbilir, F. B., "Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Hukuku", (Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi), Prof. Dr. Ergin Nomere'e Armagan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 2002, C., 22, S., 2, s. 805 vd.

5. devletin yurt dışında yaşayan vatandaşı ile arasında bağlantısının kesilmesini;

6. çocuğun küçük olduğu dönemde, kanun yoluyla vatandaşlığın kazanılmasına yol açan nedenlerin mevcut olmadığının anlaşılmasını;

7. yabancı evlatlığın, evlat edinen yabancı anne ve babadan birinin ya da her ikisinin vatandaşlığına sahip olmasını veya kazanmasını vatandaşlığı sona erdiren haller olarak belirtmiştir.

Sözleşmeye göre, kişinin iradesi dışında vatandaşlığına yetkili makam kararı ile son verilmesi, kişiyi vatansız bırakmamalıdır. Ancak, kişi, vatandaşlığını yetkili makama yalan beyanda bulunması, yanlış bilgi vermesi ya da önemli hususları gizleyerek yetkili makamı yanıltması sonucunda kazanmış ise, sözleşme bu kurala istisna getirmiştir. Bu halde vatandaşlığın irade dışı kaybıyla kişinin vatansız kalmasına da olanak tanınmıştır⁴⁸ (AVS m. 7/3).

TVK'da, yetkili makam tarafından, kaybettirme ve Türk vatandaşlığını kazanma kararının iptali kararlarının verilmesi sonucu, bu karardan etkilenen ilgililerin vatansız kalmaları hususu araştırılmadığı gibi, vatansız kalma hali ilgililer hakkında kaybettirme ve iptal kararı verilmesine engel değildir⁴⁹.

Türk vatandaşlığını kaybettirme kararı verilirken, ilgililerin bu karar sonucunda, vatansız kalıp kalmayacakları hususu araştırılmaz. Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ne göre ise ilgili hakkında kaybettirme kararı verilirken ilgilinin vatansız kalıp kalmayacağı hususu araştırılır ve vatansız kalmaması sağlanır. Sözleşme vatandaşlığın sona erdirilmesi yollarından vatandaşlığa alınma kararının iptali

⁴⁸ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 135; Doğan/Odabaşı, s. 147; Güngör, G., "Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi", (Vatandaşlık Sözleşmesi), Prof. Dr. Yılmaz Altuğ'a Armagan, MHB, İstanbul, 1997- 1998, C., 17-18, S., 1-2, s. 241; Öztürk, s. 97.

⁴⁹ Turhan/Tanrıbilir, s. 93; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 147.

dışında (AVS. m.7/1, b), ilgilinin vatansız kalmaması şartını aramakta, ilgili vatansız kalacaksa vatandaşlığın sona erdirilemeyeceğini düzenlemektedir⁵⁰.

Vatandaşlığın kaybı nedenleri konusunda, farklı görüşler söz konusudur⁵¹. Bireyin ve devletin çıkarlarını korumak amacıyla, vatandaşlığın kaybında dikkat edilmesi gereken esasların şöyle sıralanması gerekmektedir⁵²:

- "Kayıp nedenleri yasalarda açıkça belirtilmelidir. Kişi vatandaşlık bağıni otadan kaldıran eylemlerin neler olduğunu bilmeli ya da bilecek durumda olmalıdır;

- kayıp nedenleri sübjektif değerlendirmelere yol açmamalı, objektif olmalıdır. Kayıp nedenleri üzerinde görüş birliğine varılan, en az tartışmaya neden olabilecek nitelikte olmalıdır;

- kaybı gerektiren nedenler, yasal düzenlemelere konu edilirken; vatandaşlık hukukunun genel ilkeleri, uluslararası gereksinimler ve sosyal yaşamın gerekleri göz önünde bulundurulmalıdır;

- kayıp kararını veren makam, sahip olduğu takdir yetkisini, vatandaşlığın kazanılmasında olduğu gibi benzer ilkeler çerçevesinde kullanmalıdır. "Bireyden intikam alma hissi içinde bulunmamalıdır"⁵³.

2.3 Tarihsel Gelişim Süreci İçinde Vatandaşlığa Alınmanın İptali

Ülkemizde vatandaşlığa alınmanın iptali konusunu düzenleyen ilk kanun, 22 Mayıs 1964 tarihinde yürürlüğe giren, 11 Şubat 1964 tarihli 403 sayılı ETVK'dır⁵⁴. Vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesi 403 sayılı bu Kanuna, geniş ölçüde

⁵⁰ Turhan/Tanrıbilir, s. 93; Güngör, (Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi), s. 240- 241.

⁵¹ Göğer, s. 118.

⁵² Göğer, s. 118.

⁵³ Göğer, s. 119; Tekinalp, s. 48.

⁵⁴ R.G. 22 Şubat 1964, S. 11638; Online, İnternet <http://www.hukuki.net/kanun/403.15.frameset.asp> (Erişim Tarihi: 10 Aralık 2014).

29 Ekim 1952 tarihli “İsviçre Vatandaşlığı’nın Kazanılması ve Kaybı Hakkında Federal Kanun” dan esinlenerek⁵⁵ ve Fransız hukukunun etkisi ile girmiştir.

9 Ocak 1973 tarihli Fransız Vatandaşlık Yasası’nın 112. maddesinde, vatandaşlığa alınmanın iptali, vatandaşlığa alınma işleminde hilenin olup olmamasına göre iki şekilde düzenlenmiştir:

- Vatandaşlığa alınmada hile söz konusu ise ve vatandaşlığa alınma işlemi ilgilinin hilesi sonucu gerçekleşmişse, hilenin ortaya çıkmasından itibaren 2 yıl içinde vatandaşlığa alınma işlemi geri alınabilmektedir.

-Hile söz konusu değilse; vatandaşlığa alınan kişinin, yasanın öngördüğü koşulları taşıyamaması halinde, vatandaşlığa alınma kararının Resmi Gazetede yayımlanmasından itibaren 1 yıl içinde geri alınması mümkündür⁵⁶.

ETVK’nın bazı hükümleri, Kanundaki eksiklikleri gidermek ve ihtiyaçlar doğrultusunda, değişikliğe uğramıştır⁵⁷.Yapılan değişiklikler, kırk beş yıl yürürlükte kalmış olan ETVK’yı çelişkili ve uyumsuz kurallar bütünü haline getirdiğinden⁵⁸, kanunun yapısı ve sistematigi ciddi şekilde bozulmuştur. Bu sebeple, yeniden

⁵⁵ Fişek, H., “İsviçre Tabiyetinin İktisabı ve Kaybı Hakkında Federal Kanun”, (Tabiiyetin İktisabı ve Kaybı), AÜHFD, 1953, S., 1-4, s. 755-769, Ayrıntılı bilgi için bkz.

⁵⁶ Fişek, (İptal), s. 376-377 Ayrıntılı bilgi için bkz; Göger, s. 138.

⁵⁷ ETVK 13 Şubat 1981 tarihinde 2383 sayılı Kanunla, 20 Nisan 1989 tarihinde 3540 sayılı Kanunla, 27 Mayıs 1992 tarihinde 3808 sayılı Kanunla ve 7 Haziran 1995 tarihinde 4212 sayılı Kanunla çok sayıda değiştirilmiştir. ETVK’da yapılan bir diğer değişiklik ise, 2003 yılının Haziran ayında yayımlanan iki kanunla yapılmıştır. Bunlardan ilki, 3 Haziran 2003 tarihli Resmî Gazete’de yayımlanan 4862 sayılı Kanun, diğeri ise, 12 Haziran 2003 tarihinde Resmî Gazete’de yayımlanan 4866 sayılı Kanunla yapılan değişikliklerdir. ETVK’daki son değişiklik ise, 29 Haziran 2004 tarihli Resmî Gazetede yayımlanan 5203 sayılı Kanunla yapılmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Öztürk, s. 95.

⁵⁸ Sargın, F., “Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme”, AÜHFD, 2004, C., 53, S., 1, s. 27-28.

vatandaşlık kanununun hazırlanması ihtiyacı doğmuştur⁵⁹. Yeni bir vatandaşlık kanununun hazırlanması ihtiyacının doğması sebeplerini, şu şekilde sıralamak da mümkündür: Vatandaşlıkla ilgili işlemleri kolaylaştırma, Anayasanın 66. maddesindeki değişiklikler, AVS ile uyum sağlanması, Türk Medeni Kanunu'nun yeniden hazırlanmış olması⁶⁰. Tüm bu sebeplerle ETVK⁶¹, yerini halen yürürlükte bulunan 29 Mayıs 2009 tarih ve 5901 sayılı TVK'ya bırakmıştır⁶².

Vatandaşlığa alınma kararının iptali ile ilgili, Tabiiyeti Osmaniye Kanunnamesi ve 1928 sayılı ETVK'da düzenleme mevcut değildir⁶³. Vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesi vatandaşlık hukukumuzda 1964 tarihli 403 sayılı ETVK ile girmiştir⁶⁴.

ETVK'nın 24. maddesi 'vatandaşlığa alınmanın iptali' başlığı altında, vatandaşlığa alınmanın hangi koşullar altında ve ne kadar süre içinde geri alınabileceğini, 33. maddesi ise vatandaşlığa alınmanın hüküm ve sonuçlarını düzenlemiştir.

ETVK'nın 24. maddesinde; “ Vatandaşlığa alınma, ilgilinin yalan beyanı veya önemli hususları gizlemesi sonucu vuku bulmuş ise vatandaşlığa alınma kararı Bakanlar Kurulunca iptal edilir. İlgilinin Türk vatandaşlığına alınmasından

⁵⁹Erten R., “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler”, Ankara Barosu Dergisi, 2008, Yıl: 66 . S: 4, s. 38.

⁶⁰ Tanrıbilir, (Vatandaşlığın Kaybı), s. 27.

⁶¹403 Sayılı Mülga Kanun Metni, R.G. 22 Şubat 1964, S. 11638; Online, İnternet

http://www.nvi.gov.tr/Files/File/Mevzuat/Yururlukten_Kaldirilanlar/Kanun/pdf/turk_vatandasligi_kanunu.pdf

(Erişim tarihi: 10 Aralık 2014).

⁶² RG 12 Haziran 2009, S. 27256, Online, İnternet, <http://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5901.html> (Erişim tarihi: 10 Aralık 2014).

⁶³ Berki, O. F., “Yetkili Makam Kararı İle Türk Vatandaşlığının Kaybı”, (Yetkili Makam Kararı), AÜHFD, 1975, C., 32, S., 1-4, s. 123.

⁶⁴ Göger, s. 123; Fişek, (İptal), s. 375-378; Güngör, s. 165; Öztürk, s. 116.

başlayarak beş yıl geçtikten sonra iptal kararı verilemez” şeklinde düzenlenmiştir. Bu hükme göre, vatandaşlığa alınmanın iptalini gerektiren nedenleri şöyle sıralayabiliriz;

1- Türk Vatandaşlığa Alınma Kararı İlgilinin Yalan Beyanı veya Önemli Konuları Gizlemesi Sonucu Verilmelidir:

Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuruda bulunan ilgililer hakkında, yetkili makamlar soruşturma yapmaktadır. İlgili, gerçek olmayan beyanlarda bulunarak Türk vatandaşlığını kazanmışsa, ilgilinin vatandaşlığa alınma işlemi iptal edilmektedir⁶⁵. İlgili hakkında vatandaşlığa alınma kararının iptaline karar verilebilmesi için yalan beyanda bulunmak ya da bazı konuları gizlemek yeterli görülmüştür. İlgili yalan beyanda bulunmak ya da bazı konuları gizlemek yoluyla Türk vatandaşlığını kazanmışsa ve bu durumda yetkili makamlarca tespit edilmişse ilgili hakkında verilen vatandaşlığa alınma kararının iptali söz konusu olacaktır.

2- İlgilinin Yalan Beyanda Bulunmasında veya Bazı Konuları Gizlenmesinde, Yetkili Makamları Aldatma Kastının Olması Gerekir:

ETVK’da bu hususu açıklayan bir hüküm olmadığından, bu husus öğretide tartışılmaktadır. Bir görüşe göre; kişinin davranışlarında mutlaka kasıt unsuru bulunmalıdır. İlgilinin yetkili makamı aldatmak amacıyla kasten hareket etmesi, iptale konu kararın manevi unsurunu oluşturur⁶⁶. Diğer bir görüş ise; kişinin yalan beyanı veya önemli konuları gizlemesi hallerinde, aldatma kastının olup olmadığı hususunun tespitine gerek olmadığı yönündedir⁶⁷.

3- Vatandaşlığa Alınmanın İptali Kararının, Alındığı Tarihten İtibaren Beş Yıl İçinde Verilmesi gerekmektedir:

⁶⁵ Göğer, s. 140; Fişek, (İptal), s. 383 vd.

⁶⁶ Göğer, s. 141; Uluocak, s. 109; Nomer, s. 145.

⁶⁷ Fişek, (İptal), s. 381.

Gerekli koşulların varlığı halinde, vatandaşlığa alınmanın iptali kararını verecek makamın Bakanlar Kurulu olduğu belirtilmiştir. Bakanlar Kurulu'nun bu hususta takdir yetkisi bulunmamaktadır (ETVK m. 24).

2.4 Vatandaşlığa Alınmanın İptali Müessesesinin Hukuki Niteliği

Kanunlar vatandaşlığın hangi şartlarda ve nasıl kazanılacağını düzenlemektedir. Vatandaşlığın, vatandaşlığa alınma kararı yolu ile kazanıldığı hallerde, vatandaşlık kazanmak isteyen ilgililer için kanunlarda şartlar belirtilmiştir. İlgili vatandaşlığa alınmak için talepte bulunduğu, ilgilinin kanunda düzenlenen şartları taşıyıp taşımadığı araştırılır⁶⁸.

Vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesesi, 5901 sayılı TVK m. 31'de "Türk vatandaşlığının iptali", 11.02.2010 tarihli ve 2010/139 karar sayılı TVKUY m. 57'de ise "Türk vatandaşlığını kazanma kararının iptali" olarak hüküm altına alınmıştır⁶⁹. 5901 sayılı TVK'da "Türk vatandaşlığının iptali" olarak hüküm altına alınan vatandaşlığın iptali ile anlatılmak istenen Türk vatandaşlığını kazanma kararının iptalidir⁷⁰.

Türk vatandaşlığının iptali, 5901 sayılı TVK m. 31 ve TVKUY m. 57' de Türk vatandaşlığını kazanma kararı, ilgilinin yalan beyanı veya vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususları gizlemesi sonucunda verilmiş ise, kararı veren makam tarafından iptal edilir, şeklinde düzenlemiştir.

Türk vatandaşlığını doğum yolu ile aslen kazanan ilgili hakkında, Türk vatandaşlığının iptali kararı verilemez⁷¹. Türk vatandaşlığına alınma kararının iptali, yetkili makam kararı ile sonradan Türk vatandaşlığını kazanan ilgilinin,

⁶⁸ Fişek, (İptal), s. 376; Öztürk, s. 117.

⁶⁹ Güngör, s. 240-283.

⁷⁰ Güngör, s. 166; Erdem, s. 241.

⁷¹ Erdem, s. 241.

vatandaşlığını yetkili makamlardan gerçeği gizleyerek ve yalan söyleyerek kazandığının tespit edilmesi halinde, Türk vatandaşlığına alınma kararının iptal edilmesidir⁷². İlgilinin, yetkili makam kararı ile sonradan kazandığı vatandaşlığı iptal edilince, ilgili kazanmış olduğu vatandaşlığı iradesi dışında kaybedecek ve yine yabancı statüsüne dahil olacaktır.

Vatandaşlığa alınma kararları verilirken, ilgili hakkında yapılan araştırmalarda yetkili makamlar hataya düşebileceği gibi, ilgilinin bilerek ve isteyerek yetkili makamları yanıltması da söz konusu olabilmektedir⁷³. Yetkili makam, ilgili hakkında yaptığı araştırma sırasında hataya düşmüş ise, yaptığı hatanın sonuçlarına katlanmaktadır. Fakat ilgili vatandaşlığa alınmak amacıyla, yetkili makamları yanıltmış ise, vatandaşlığa alınma işleminin sonucu tartışılmaktadır⁷⁴.

- Vatandaşlığa alınma kararı, ilgilinin yetkili makamı aldatması sebebiyle iptal edilmemelidir. Çünkü, ilgilinin kamu görevlilerini yalan beyanda bulunarak aldatması söz konusu olmuş ise, devlet bu kişileri ceza kanunları gereği cezalandırmaktadır. Vatandaşlığa alınma kararı, yetkili makamın gerekli araştırmayı yapmaması sonucu verilmiş ise, vatandaşlığın kazanılması yetkili makamın kusurundan kaynaklanmıştır. Bu nedenle vatandaşlığa alınma işlemi gerçekleşmiş ve iptale konu olmamalıdır⁷⁵.

- İlgilinin bilerek ve isteyerek yetkili makamları yanıltması, cezai sorumluluk ölçülerini aşan boyutlarda olmalıdır. Çünkü, ilgili hakkında verilen

⁷² Erdem, s. 241.

⁷³ Fişek, (İptal), s. 376; Göger, s. 137; Öztürk, s. 117.

⁷⁴ Göger, s. 137 vd.

⁷⁵ Göger, s. 138.

vatandaşlığa alınma kararı, ilgilinin yalan beyanları sonucu verildiğinden, sakat bir karardır⁷⁶.

Vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesinin özellikleri, genel olarak şöyle sıralanabilir:

- Yalnızca yetkili makam kararı ile vatandaşlığa alınma durumunda, vatandaşlığa alınma kararının iptali yoluna gidilmektedir;

- sakat bir idari tasarrufun meydana gelmesi ve geri alınmasının mümkün olması için, ilgilinin bilerek ve isteyerek yaptığı yanıltma, yetkili makamın vatandaşlığa alınma kararını vermesinden önce var olmalıdır;

- vatandaşlığa alınma kararının iptali, kanunda düzenlenen yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybı müesseselerinden farklıdır. Çünkü vatandaşlığa alınma kararının iptali halinde, idari bir tasarrufun yine idare tarafından re'sen yapılan araştırma ve soruşturmalar sonucunda sakatlığının tespit edilmesi ve bu tasarrufun geri alınması söz konusu olmaktadır. Vatandaşlığa alınma kararının iptali için, ilgilinin vatandaşlığa alınma kararı ile sonradan vatandaşlık kazanmış olması gerekmektedir. Oysa diğer yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kaybı müesseseleri, tüm Türk vatandaşları hakkında uygulanabilmektedir;

- idari yargıda Danıştay'ın verdiği iptal kararları ile vatandaşlığa alınma kararının iptali karıştırılmamalıdır. Çünkü vatandaşlığa alınma kararının iptali idari bir tasarruftur⁷⁷.

Vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesinin hukuki niteliği hakkında farklı görüşler mevcuttur. Bir görüşe göre, vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesinin amacı, ilgilinin yalan beyanı ile gerçekleşen idarî tasarrufun, sakat bir

⁷⁶ Uluocak, s. 109 vd; Fişek, (İptal), s. 383.

⁷⁷ Göger, s. 138-139.

tasarruf olduğu için, geri alınabilmesidir⁷⁸. Sakat fiiller, vatandaşığa alınma kararının verilmesinde etkili olmuş ise, bu sakat fiiller nedeniyle, vatandaşığa alınma kararının iptali gerekmektedir. Vatandaşığa alınma kararının iptali, vatandaşığa alınma kararını geçersiz hale getirdiğinden, açıklayıcı ve geçmişe etkili olduğu belirtilmektedir⁷⁹. Yani vatandaşığa alınma kararının verildiği tarihten itibaren hükümsüz olması gerekmektedir.

İlgili hakkında vatandaşığa alınma kararı verildikten sonra, vatandaşığın kaybını gerektiren sebepler vuku bulmuş ise, vatandaşığa alınma kararının iptali değil, vatandaşığın feshi söz konusu olur. Vatandaşığın feshi geçmişe etkili değildir. Vatandaşığın feshi karar tarihinden itibaren hüküm ifade eder. Vatandaşığın feshinde, ilgilinin vatandaşığı geri alınmaktadır. Vatandaşığa alınma kararının iptalinde ise, ilgili hakkında verilen vatandaşığa alınma kararı geri alınmaktadır⁸⁰.

403 sayılı ETVK'nın 33. maddesinin 2. fıkrasında vatandaşığa alınmanın iptali kararının geçmişe etkili olmayacağı yönünde düzenleme mevcuttu. 403 sayılı ETVKUY 30. maddesinde ise vatandaşığa alınmanın iptali kararının, vatandaşlık bakımından geçmişe etkili olacağı, hüküm doğuracağı hükmü yer almaktaydı. ETVKUY 30. maddesindeki düzenleme TVK'nın 33. maddesinin 2. fıkrasındaki hükmüne aykırı düşmekteydi. Ayrıca Yönetmeliğın 46. maddesinde, iptal işleminin, ilgili ile birlikte vatandaşığa alınma yoluyla Türk vatandaşığını kazanan eşi ve çocukları içinde etkili olacağı düzenlendiği halde ilgilinin eş ve çocuklarının, vatandaşığa kabullerinden itibaren “yaptıkları muameleler açısından” iptal kararının geçmişe etkili olmayacağı ifadesine de yer verilmişti.

⁷⁸ Göger, s. 138; Fişek, (İptal), s. 383; Öztürk, s. 117.

⁷⁹ Uluocak, s. 109 vd.

⁸⁰ Uluocak, s. 109; Nomer, s. 143, Ayrıntılı bilgi için bkz.

TVK'nın 40. maddesinde, ETVK'da düzenlenmemiş olan bir hüküm yer almıştır. TVK'nın 40. maddesine göre, ilgilinin Türk vatandaşlığını kazanması ya da kaybetmesine yönelik kararlar, kazanmanın veya kaybetmenin hukuki şartları oluşmadan verilmiş ise veya sonradan mükerrer olarak verilmiş olduğu anlaşılmış ise geri alınır. İdarenin, bu tür kararları geri almama keyfiyeti yoktur⁸¹.

Danıştay kararlarına bakıldığında ise; uygulamada, ilgilinin hile yaparak yetkili merciileri yanıltmış olması sonucunda yapılan işlemlerin, her zaman geri alınabileceği yönündeki uygulamayla, uygulamanın süreklilik kazandığı görülmektedir⁸². İdare, ilgilinin vatandaşlığa alınması konusunda, hukuki şartları kendi hatasıyla, yanılıya düşerek değerlendirmiş ise, bu durum kanunun 40. maddesi kapsamında olduğundan, sürenin TVK m. 40'daki koşullar değerlendirilerek belirlenmesi daha uygun olacaktır⁸³.

Hukukî istikrarın sağlanması ve herkesin bir vatandaşlığı olmalıdır ilkesi ile paralel şekilde hareket edilmesi açısından, TVK'nın 40. maddesi çerçevesinde ilgiliye atfedilecek bir kusur yokken ve vatandaşlığa alınma kararının iptali için hukuki şartlar oluşmadan, idare yanılıya düşerek, ilgilinin Türk vatandaşlığını kazandığına ilişkin bir karar vermişse, idare verdiği bu hukuka aykırı kararı, 60 günlük süreye tabi olarak geri almalıdır⁸⁴.

TVK ilgili hakkında verilen vatandaşlığa alınma kararının iptali hükümlerinin geriye yürümeyeceğini kabul etmiştir. TVK'nın 32. maddesinde ise, Türk vatandaşlığına alınmanın iptali kararının, kararın verildiği tarihten itibaren hüküm ifade edeceği belirtilmiştir. İlgili, Türk vatandaşlığını kazanmak için taşıması

⁸¹Güngör, s. 180.

⁸²Çağlayan, R., İdari İşlemlerin Geri Alınması, Erzincan Atatürk Üniversitesi HFD., (Hukuk Fakültesi Dergisi), 2000, C, 4, S., 1-2, s. 53; Bayata Canyaş, A., Hukukî Şartlar Oluşmadan Verilmiş Olan Türk Vatandaşlığını Kazanma Kararının Geri Alınmasında Süre Sorunu, TBB Dergisi, 2014, bkz., s. 351-352.

⁸³Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 198; Güngör, s. 183; Bayata, Canyaş, s. 352.

⁸⁴Bayata, Canyaş, bkz., s. 358-359.

gereken şartlar konusunda, yetkili merciiilere doğru olmayan (yanlış) beyanlarda bulunduysa, önemli hususları yetkili merciiilerden sakladıysa, TVK'nın 31. madde hükmü uygulanmalıdır⁸⁵. TVK'nın 31. maddesine bakıldığında, maddenin sakat bir idari kararın kaldırması özelliği taşıdığını görmekteyiz⁸⁶. Yani, sakat olan vatandaşlık kararı yetkili makamca iptal edilir. Yetkili makamın vatandaşlığa alınma kararını iptal etmesi, İdari Yargılama Usulü Kanunu'nda düzenlenen "iptal" hükmü ile aynı anlama gelmemektedir. Vatandaşlığa alınma kararının iptaline mahkemeler karar vermediği gibi, ilgili hakkında verilen vatandaşlığa alınmanın iptali geleceğe etkilidir. Burada TVK ile ETVKUY hükümlerinin çelişkili olduğunu görmekteyiz. Kanunda yapılacak yeni bir düzenleme ile bu çelişkinin bertaraf edilmesi gerekmektedir.

Vatandaşlığa alınmanın iptali kararını, idare hukuku açısından değerlendirdiğimizde, Kanunda geçen iptal kavramının, geri alma işlemi olduğunu da söyleyemeyiz. Çünkü geri alma, idarenin alacağı bir başka kararla, alınan sakat bir idarî kararın, alındığı andan itibaren hükümsüz hale gelmesi⁸⁷ olarak tanımlanırken, İdare Hukuku'nda ise kaldırma olarak tanımlanmaktadır⁸⁸. Keza, vatandaşlığa alınma kararının yetkili makam tarafından iptali, sakat olan idari kararın kaldırılmasıdır⁸⁹. Türk vatandaşlığına alınma kararı, idarenin kararı ile hükümsüz hale geleceği gibi hiç alınmamış sayılacak ve Türk vatandaşlığına alınma kararının doğurduğu ve doğuracağı tüm sonuçlar kalkacaktır⁹⁰.

⁸⁵ GÜNGÖR, s. 180-184; BAYATA, CANYAŞ, s. 351.

⁸⁶ GÜNGÖR, s. 167.

⁸⁷ GÜNDAY, M., İdare Hukuku, B., 10, Ankara, 2011, s. 181; GÖZLER, K., İdare Hukuku, B., 2, C., 1, Bursa, 2009, s. 1096; ÖZTÜRK, s. 122.

⁸⁸ GÜNDAY, s. 181; GÖZLER, s. 1096.

⁸⁹ BÜLBÜL, E., İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, İstanbul 2010, s. 5; GÜNGÖR, s. 166.

⁹⁰ BAYATA, CANYAŞ, bkz., s. 358-359; GÜNDAY, s. 181.

TVK’da, vatandaşlığa alınma kararının hangi süre içerisinde geri alınacağı hususunda, açık bir hüküm düzenlenmemiştir. Bu anlamda idare hukuku düzenlemelerine bakılması daha uygundur. İdare hukukunun genel norm, Türk vatandaşlık hukukunun ise özel norm olmasından yola çıkarak çözüm getirmek uygun görülmektedir. İdare hukuku’ndaki düzenlemelere baktığımızda da, sakat olan işlemlerin geri alınması konusunda, süreye ilişkin genel bir düzenleme yoktur. Bu sebeple geri almanın süresinin belirlenmesi açısından uygulamaya ve doktrinlere bakılması gerekir. Süre açısından baktığımızda, hukuku aykırı olan işlemlerin geri alınması hususunda, Danıştay kararlarının da sistematik ve tutarlı olmadığı görülmektedir. Şöyleki, Danıştay kararlarında, ilgilinin kusuru olmadığı sürece hukuku aykırı olan işlemlerin bazen dava açma süresinde, bazen her zaman bazen de uygun bir süre içinde geri alınabildiğine hükmedilmektedir⁹¹. İlgililer hakkında yapılmış idarî işlemlerin, her zaman geri alınabilmesi ihtimali ve tehdidini ortadan kaldırmak için, sakat bir idarî işlemin geri alınması hususunun belirli bir süre sınırlandırılması gerekmektedir⁹².

Doktrinde, dava açma süresi olan 60 günlük sürenin, geri alınma süresi bakımından da esas alınması, idarî işlemin yargı merci tarafından iptali ile idare tarafından geri alınması arasında paralellik kurulabilmesi sağlanabilir. Hukuk güvenliği ilkesinin korunması açısından, 60 günlük süre sınırlamasının getirilmesi gerekmektedir. Çünkü, dava açma süresinin geçmesi halinde işlem kesinleşeceğinden, 60 günlük süre geri alma içinde geçerli olursa, idari işlem kesinleşecek ve geri alınamayacaktır⁹³.

⁹¹ Bayata, Canyaş, s. 354, Ayrıntılı bilgi için bkz.

⁹² Bayata, Canyaş, s. 355, Ayrıntılı bilgi için bkz.

⁹³ Günday, s. 162; Gözler, s. 986.

“Herkesin mutlaka bir vatandaşlığı olmalıdır” ilkesi vatandaşlık hukukunda genel ilke olarak kabul edilmektedir. Bu ilke ile uyumlu olması açısından sürenin 60 gün ile sınırlanmasının, TVK madde 40 kapsamında Türk vatandaşlığına alınma kararının geri alınması için uygulanabilmesi, hukuki istikrar ilkesi ve vatandaşlık hukukundaki temel ilkelerle uyumlu olacaktır⁹⁴. Örneğin; ilgili Türk vatandaşlığına alınma kararı ile Türk vatandaşlığını kazandıktan 6 yıl sonra, ilgili hakkındaki Türk vatandaşlığı kazanma kararı, şartları taşımadığının anlaşılması ile geri alındığında, ilgili geçen bu süre zarfında önceki vatandaşlığını da kaybetmiş ise, vatansız kalma durumu ile karşı karşıya kalacaktır. İşte bu noktada geri alma kararı açısından 60 günlük süre sınırının önemi ortaya çıkmaktadır. Sürenin 60 gün ile sınırlanması halinde, süre geçmeden ilgili için kazanılmış bir hak ve kesinleşen idari karar söz konusu olmayacağı gibi ilgilinin önceki vatandaşlığı da sonlanmayacaktır. 60 gün geçtikten sonra hukuki şartlar oluşmamış ise Türk vatandaşlığına alınma kararı geri alınamayacağı gibi, ilgili de vatansız kalmayacaktır⁹⁵.

⁹⁴ Gözler, s. 974-988.

⁹⁵ Bayata, Canyaş, s. 357, Ayrıntılı bilgi için bkz.

Bölüm 3

TÜRK HUKUKUNDA VATANDAŞLIĞA ALINMANIN İPTALİNİN ŞARTLARI İLE HÜKÜM VE SONUÇLARI

3.1 Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptali Müessesesinin Şartları

5901 sayılı TVK'nın 31. maddesinde "Türk Vatandaşlığının İptali" başlığını taşıyan hükme göre, ilgilinin gerçeye aykırı olacak nitelikte yalan beyanda bulunması ya da Türk vatandaşlığını kazanma kararının verilmesinde esas teşkil edecek önemli bilgileri saklaması sonucu, ilgili hakkında Türk vatandaşlığına alınma kararı verilmiş ise kararı veren yetkili merci, verdiği bu kararı iptal edecektir. Aynı düzenleme 11.02.2010 tarihli ve 2010/139 karar sayılı TVKUY'nin 57. maddesinde de tekrarlanmıştır.

5901 sayılı TVK'nın 31. maddesinde vatandaşlığa alınma terimi yerine, vatandaşlığın yetkili makam kararı ile kazanıldığı tüm halleri kapsamak üzere tercih etmiş olduğu "*vatandaşlığın kazanılması*" kavramı, 31. maddenin kaleme alınışında da etkili olmuş ve vatandaşlığa alınma yerine Türk vatandaşlığını kazanma kararı ifadelerine yer verilmiştir. TVK 16. maddesinin evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılmasını da yetkili makam kararıyla kazanma olarak düzenlemiş olduğu göz önünde tutulmalıdır. Dolayısıyla, TVK'ya göre, Türk vatandaşlığının kazanılmasına ilişkin kararının iptali, evlenme dahil, yetkili makam kararıyla vatandaşlığın kazanılmış olduğu her durumu kapsamaktadır.

Vatandaşlığa alınma kararının iptaline ilişkin hükümler incelendiğinde iptal nedeni olarak iki hususun çok önemli olduğu görülmektedir⁹⁶:

“yanlış bilgi verilmesi”,

“bir kısım bilgi ve belgelerin gizlenmesi”.

Kabul gören genel anlayışa göre, vatandaşlığa alınma kararının verilmesinde etkili olan bilgi ya da belgelerde yanlışlık veya gerçeğe aykırılık, iptal sebebi olarak kabul edilmektedir⁹⁷. İlgili tarafından verilen yanlış bilgi ya da gizlenen belgeler, vatandaşlığa alınma kararının verilmesinde etkili değilse, bunlara dayanılarak ilgilinin vatandaşlığa alınma kararının iptali yoluna gidilmesi kabul edilmemektedir⁹⁸.

3.1.1 İlgilinin Yetkili Makam Kararı ile Vatandaşlığı Kazanması

TVK’da Türk vatandaşlığını sadece yetkili makam kararı ile kazanan ilgililerin vatandaşlığa alınma kararlarının iptal edilebileceği kabul edilmiştir⁹⁹. İlgililer, vatandaşlığa alınma kararının verilmesinde etkili olan bilgi ve belgelerde, idareyi aldatmak amacıyla “kasıtlı” olarak gerçeğe aykırı davranmaktadırlar. Kişi idareyi kasıtlı¹⁰⁰ olarak aldatmakta ve vatandaşlığa alınma şartlarını taşımadığı halde, hakkında vatandaşlığa alınma kararı verilmektedir. Doktrinde de kabul edilen görüşe göre, kişi hakkında vatandaşlığa alınma kararı veren makam, hak etmediği halde

⁹⁶ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 136-137; Doğan/Odabaşı, s. 147-148.

⁹⁷ Aybay, s. 252; Erdem, s. 24; Güngör, s. 166.

⁹⁸ Aybay, s. 252; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 137; Doğan/Odabaşı, s. 148; Erdem, s. 241; Güngör, s. 166.

⁹⁹ Erdem, s. 241.

¹⁰⁰ İlgilinin ayrıca yetkili makamları aldatma kastının bulunmaması önemli değildir. Yalan beyanda bulunmak veya önemli hususları gizlemek ‘aldatma kastını’ içeren fiillerdir. Bkz. Fişek, (İptal), s. 381.

vatandaşlık kazanmış olan bu gibi kişilerin vatandaşlığa alınma kararlarını iptal edecektir¹⁰¹.

TVK vatandaşlığa alınmanın iptali kararı hususunda, kararı vermeye yetkili makama takdir yetkisi tanımamaktadır. İlgili hakkında vatandaşlığa alınma kararı veren yetkili makam, kararın verilmesinde etkili olan şartların yalan beyanlar içerdiğini veya vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden önemli hususların gizlendiğini tespit ettiğinde, kararı veren yetkili makam tarafından ilgilinin vatandaşlığa alınma kararı da iptal edilmektedir¹⁰².

5901 sayılı TVK, genel olarak vatandaşlığa alınma (TVK m.11), istisnaî vatandaşlığa alınma (TVK m. 12), yeniden vatandaşlığa alınma (TVK m. 13 ve 14), evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması (TVK m. 16), evlat edime yoluyla vatandaşlığın kazanılması (TVK m. 17) olarak yetkili makam kararı ile vatandaşlığın kazanılması hallerini düzenlenmiştir. 403 sayılı TVK'daki düzenlemeler ile karşılaştırıldığında, 5901 sayılı TVK'da bu hallerin genişletildiği görülmektedir¹⁰³. Aile hukuku ilişkisi çerçevesinde, evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması ile evlat edime yoluyla vatandaşlığın kazanılma halleri de vatandaşlığa alınma kararının iptaline konu olabilecektir¹⁰⁴. TVK'nın 9. maddesi sonradan kazanılan Türk vatandaşlığının, yetkili makamın kararıyla, evlat edinilmeyle ve seçme hakkının kullanılmasıyla gerçekleşeceğini düzenlemiştir. Ancak, Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulan hükümet tasarısında evlat edinilme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılması, yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılmasından ayrı, kanun yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılması olarak düzenlenmişti. Tasarının

¹⁰¹ Aybay, s. 252; Fişek, (İptal), s. 378; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 137; Erdem s. 241; Güngör, s. 165.

¹⁰² Erdem, s. 241; Güngör, s. 167.

¹⁰³ Güngör, s. 167.

¹⁰⁴ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 59 ve 138; Güngör, s. 167; Öztürk, s. 119.

İçişleri Komisyonu'nda görüşülmesi sırasında, evlat edinilme yolu ile Türk vatandaşlığının kazanılması da yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığının kazanılması hallerine dahil edilmesine rağmen, bu değişiklik 9. maddeye ilave edilmemiştir. Evlat edinilme yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanma yollarından birisi olarak düzenlendiğine göre, TVK'nın 9. maddesini “ Sonradan kazanılan Türk vatandaşlığı, yetkili makam kararı veya seçme hakkının kullanılması ile gerçekleşir” şeklinde anlamamız gerekir¹⁰⁵.

Aile hukuku ilişkisi çerçevesinde, evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılması da vatandaşlığa alınma kararının iptaline konu olabilecektir. (TVK m. 16), 5901 sayılı Kanun'un 16. maddesi evliliğin butlanına karar verilmesi hâlinde, evlilik nedeniyle Türk vatandaşlığını kazananların, evlenmede iyiniyetli iseler vatandaşlıklarını muhafaza edecekleri hüküm altına alınmıştır. Ancak, Yönetmelik m. 31 evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan kişinin, evliliğinin butlanına karar verilmesi hâlinde Türk vatandaşlığını kaybedeceğini belirtmiştir. Aynı maddede, evlenme ile Türk vatandaşlığını kazanan yabancıнын, Bakanlıkça yapılacak inceleme sonucunda evlenmede iyiniyetli olduğunun tespiti durumunda Türk vatandaşlığını muhafaza edeceği de ifade edilmiştir. Anayasa m. 66/III'de belirtilen kanunîlik ilkesi uyarınca vatandaşlık kanununun gösterdiği şartlarda kazanılır ve ancak kanunda belirtilen hâllerde kaybedilebilir. 5901 sayılı Kanunda, evliliğin butlan nedenleri konusunda kötüniyetli olanların Türk vatandaşlığını kaybedeceklerine ilişkin bir hüküm bulunmamakla birlikte, Yönetmelikte buna yer verilmiştir. 5901 sayılı Kanunun sistematığı açısından da Yönetmelik hükmünün yerinde olmadığı söylenebilir. Ayrıca Yönetmeliğin söz konusu hükmü, vatandaşlığın devamlılığı istikrarlılığı ilkesi açısından belirsizliklere yol açmaktadır. Şu hâlde kötüniyetli

¹⁰⁵ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 59; Öztürk, s. 48.

olunması hâlinde, evliliğe dayalı kazanılan vatandaşlık statüsünün akıbeti için 5901 sayılı Kanun hükümlerine bakılması gerekmektedir. İlgilinin kötüniyetli, yani butlan nedenlerini bilmesi ya da bilebilecek olmasına rağmen bunu gizleyerek vatandaşlığa alınma başvurusunda bulunması, başvuru sonrasında yapılan inceleme ve araştırma sırasında da bu yönde davranışlarını devam ettirmesi idarenin yanıltılmasıdır. Bu durumda 5901 sayılı Kanunun 31. maddesi uyarınca vatandaşlığa alınma kararının iptali gündeme gelecektir. TVK'nın 16. maddesi ilgili kötüniyetli değilse sırf evliliğin butlanı neden gösterilerek, ilgilinin kazandığı vatandaşlık korunacaktır¹⁰⁶.

Kanunda yer alan düzenlemeye göre, butlan sebeplerini bilen, iyi niyetli olmayan kadın evliğin butlanına karar verilmesiyle birlikte, Türk vatandaşlığını herhangi bir işleme gerek kalmaksızın kendiliğinden kaybedecektir. Ancak, kaybın söz konusu olabilmesi için, evlenmenin batıl olduğunun hâkim kararı ile hüküm altına alınması gereklidir. TVK da Türk vatandaşlığının hangi anda kaybedilmiş olacağı hususunda her hangi bir hüküm yoktur. Ancak Medeni Kanun'da yer alan batıl evlenmelerin, butlanına karar verilinceye kadar geçerli bir evlenmenin bütün hüküm ve sonuçlarını doğuracağına ilişkin hüküm ve evliliğin butlanının ancak hâkim kararı ile hüküm ifade edeceğine dair hükümleri birlikte değerlendirildiğinde, batıl evlenme yolu ile Türk vatandaşlığını kazanan kadın iyiniyetli değil ise, kazanmış olduğu Türk vatandaşlığı, hâkimin butlan kararı vermesi ile kendiliğinden ve hüküm anından itibaren sona erecektir. Batıl evlenmelerde, yabancı kadın eş iyi niyetli ise, evlenmenin batıl olduğunu bilmiyor ise, butlan kararı verilmesi kadının evlenmeyle kazanmış olduğu Türk vatandaşlığına etki etmeyecektir. Evlenmenin boşanma veya ölüm sebebi ile sona ermesinde olduğu gibi, kadın Türk vatandaşı

¹⁰⁶ Erten, (Türk Vatandaşlığının Kazanılması), s. 55-57, Ayrıntılı bilgi için bkz.

olarak kalmaya devam edebileceği gibi, seçme hakkını kullanarak Türk vatandaşlığından da ayrılabilir¹⁰⁷.

3.1.2 İlgilinin Yalan Beyanda Bulunması veya Önemli Hususları Gizlemiş Olması

Doktrinde bazı yazarlar, 403 sayılı ETVK'daki “ilgilinin yalan beyanı veya önemli hususları gizlemesi” ifadesini farklı yorumlamışlardır. Bir görüşe göre, ilgilinin, hakkında vatandaşlık kararı verilmesi için, yalan beyanda bulunması ile önemli hususları gizlenmesinin sonuçları farklıdır. İlgilinin, vatandaşlığa alınma başvurusu sırasında verdiği bilgilerde yalan beyanda bulunması, kesin iptal nedeniyken, önemli hususları gizlemiş olmasının, vatandaşlığa alınma kararının iptal nedeni kabul edilmesi için, bu hususların ‘önemli’ olması gerektiği savunulmuştur¹⁰⁸. Diğer görüş ise, vatandaşlığa alınma şartlarında, yalan beyanın veya gizlenen hususların, vatandaşlığa alınma kararı verilmesinde müessir olması şartını aramaktadır¹⁰⁹.

5901 sayılı TVK, 403 sayılı TVK'da yer almayan, “vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden” ibaresini ekleyerek doktrindeki tartışmaları sona erdirmiştir. TVK'daki açık düzenleme ile yalan beyanın, her şekilde vatandaşlığın iptali sonucunu doğuracağı; bazı hususların gizlenmesi halinin ise, gizlenen hususların vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin kararın verilmesinde, esas teşkil ediyor olması halinde, iptalin söz konusu olacağı belirtilmiştir¹¹⁰. Ayrıca, gizlenen husus bilinseydi,

¹⁰⁷ Doğan, (Değerlendirme), bkz., s. 34-35.

¹⁰⁸ Aybay, s. 252; Nomer, s. 145; Erdem, s. 241-242; Güngör, s. 168; Öztürk, s. 120.

¹⁰⁹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 138-139; Doğan/Odabaşı, s. 149.

¹¹⁰ Öztürk, s. 120.

vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin karar verilmeyecektiye, bu husus, vatandaşlığa alınmada esas teşkil eden önemli bir husus olarak kabul edilmektedir¹¹¹.

Türk vatandaşlığı, ilgilinin yalan beyanda bulunması ya da Türk vatandaşlığını kazanmasına esas olacak bilgileri, gizlemiş olması sebebiyle kazanılmış olmalıdır. Örneğin, vatansız olduğu ya da vatandaşı bulunduğu devlet makamları istenen türden belge düzenleyemediği için başvuru belgelerinden birini temin edememiş kişi hakkında İçişleri Bakanlığının o belgenin istenmemesi yönündeki talimatı üzerine, bukişinin belgede bulunması gereken bilgileri içeren yazılı beyanına dayanılarak işlem yapıldığı hallerde, kişinin yalan beyanda bulunduğunu veya vatandaşlığı kazanmasına esas oluşturan önemli hususları gizlediğinin sonradan anlaşılması TVK m. 31 uygulanması sebebidir¹¹²(TVKUY m. 39).

3.1.3 İlgilinin Aldatma Kastının Bulunması

İlgilinin aldatma kastının bulunması konusunda 5901 sayılı TVK’da açık bir hüküm bulunmadığı gibi, 403 sayılı TVK’da da düzenleme mevcut değildi. Doktrinde genel olarak kabul edilen görüşe göre, ilgilinin yalan beyanda bulunması ve önemli hususları gizlemesi, yetkili makamı aldatmak amacıyla bilerek ve kasten yapılmalıdır¹¹³. “Örneğin, bir Türk vatandaşı ile ‘evlenme yolu’ ile Türk vatandaşlığını kazanmak için başvuran yabancının, kanununun 16. maddesinde aranan şartlardan olan üç yıldan beri evli olma şartını, üç yıllık süre henüz dolmadığı halde

¹¹¹ Nomer, s. 145; Uluocak, s. 104; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 138-139; Erdem, s. 242; Öztürk, s. 120.

¹¹² Güngör, bkz., s. 168.

¹¹³ Göğer, s. 135 ve 141; Uluocak, s. 87 ve 104; Aybay, s. 253; Erdem, s. 243-244; Danıştay 10. Daire., 28.11.1995 Tarih, 1994/1028 E., 1995/6169 K., Sayılı Kararı, Online, İnternet,

<http://legalbank.net/belge/d-10-d-e-1994-1028-k-1995-6169-t-28-11-1995-danistay-10-daire-karari/529469/>

(Erişim Tarihi: 14 Aralık 2014).

sanki süre geçmiş ve şart gerçekleşmiş gibi göstermek için veya Kanun'un 11. maddesine göre 'genel yoldan' yetkili mercii kararıyla vatandaşlık kazanabilmek için başvuran yabancının, vatandaşlığı kazanabilmesi için aranan Türkiye'de beş yıldan beri ikamet etme şartını, beş yıldır Türkiye'de legal olarak ikamet etmediği halde, etmiş gibi göstermek için sahte evrak vermesi, tespit edildiği takdirde TVK m. 31 hükmü uyarınca kişinin kazandığı Türk vatandaşlığının iptali söz konusu olacaktır. Yine Türk vatandaşlığını genel yoldan kazanmak için TVK m. 11'e göre gerekli olan, 'genel sağlık bakımından tehlike teşkil eden bir hastalığının bulunmaması şartını aşabilmek amacıyla kişinin, HIV(+) olduğu gerçeğini gizlemesi de, bu durumun tespiti halinde kişinin gerçekleri gizlemek suretiyle kazandığı Türk vatandaşlığının iptaline neden olacaktır¹¹⁴.”

Türk vatandaşlığını kazanmak için ilgilinin kendisi yalan beyanda bulunmuş ve önemli hususları gizlemiş ise, bu durumda kasıt unsurunun olup olmadığının araştırılmasına gerek yoktur¹¹⁵. Ancak ilgili dışında üçüncü kişilerin yaptıkları işlemlerde yalan beyan veya önemli hususların gizlenmesi söz konusu olmuş ise bu durumda kasıt unsuru araştırılmalıdır.

Bu anlamda, söz konusu hususlar ilgilinin iradesi ve bilgisi dışında gerçekleşmiş ise, kasıt unsuru oluşmadığından, vatandaşlığa alınma kararının iptali nedenlerinden bahsedilemez¹¹⁶.

Diğer bir görüş ise, ilgilinin yalan beyanda bulunması ve önemli hususları gizlemesinde, aldatma kastının var olup olmadığının tespitine gerek olmadığını ifade etmektedir. Bu görüşe göre, ilgilinin yalan beyanda bulunması ve önemli hususları

¹¹⁴ Erdem, s. 242-243, Ayrıntılı bilgi için bkz.

¹¹⁵ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 140; Doğan/Odabaşı, s. 151-152; Erdem, s. 243-244.

¹¹⁶ Nomer, s. 145; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 139-140; Erdem, s. 243-244.

gizlemesi durumunda kasıt unsuru kendiliğinden oluşur. Ayrıca kasıt unsuru aranmamalıdır¹¹⁷.

Hakkında vatandaşlığa alınma kararı verilen ilgilinin bilgisi ve isteği dışında meydana gelmiş olan yanlışlıklar iptale konu olmamalıdır¹¹⁸. Örneğin; ilgili yeteri kadar Türkçe konuşmayı bilmediği halde, üçüncü kişilerin müdahalesi sonucu ilgilinin Türkçe bildiğine dair belge alınması¹¹⁹.

Yetkili makam, vatandaşlığa alınma talebinde bulunan ilgili hakkında yanılığa düşerek, vatandaşlığa alınma için koşulların gerçekleştiği kanısına varmış ve ilgilinin Türk vatandaşlığına alınması yönünde karar vermiş ise, bu durumda ne olacaktır? Bu konu doktrinde tartışmalıdır¹²⁰.

TVK'nın 39. maddesi, alınan kararlarda maddi bir hata olduğu anlaşılırsa, düzeltme veya değiştirme kararı, kararı veren makam tarafından alınır şeklinde düzenlenmiştir. Fakat bu hükme göre düzeltme ve değiştirme maddi hatanın giderilmesine yöneliktir. Çözümü bu hükümde bulmak yerine, TVK'nın 40. maddesinde düzenlenen vatandaşlığa alınma kararının geri alınması yoluna gidilmesi daha doğru olacaktır. Çünkü TVK'nın 40. maddesi, idareye vatandaşlığa alınma kararının iptali yoluna gitmesi yerine, vatandaşlığa alınma kararını geri alma yetkisi tanımıştır¹²¹.

TVK'nın 40. maddesinde Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin kararları geri almaya yetkili makam belirtilmemiştir. Kanundaki bu eksiklik ise TVKUY'un 66. maddesindeki düzenleme ile giderilmiştir. TVKUY'a göre, Türk

¹¹⁷ Fişek, (İptal), s. 381 vd. ; Güngör, s. 168.

¹¹⁸ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 140; Doğan/ Odabaşı, s. 152; Erdem, s. 244.

¹¹⁹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 140; Doğan/Odabaşı, s. 152.

¹²⁰ Turhan/Tanrıbilir, s. 116; Fişek, (İptal), s. 383; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 140.

¹²¹ Erdem, s. 244; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 140; Doğan/Odabaşı, s. 152; Güngör, s. 180.

vatandaşlığının kazanılması ve kaybına ilişkin kararlar, kararı veren makam tarafından geri alınacaktır. Kararı veren makamın, geri alma kararı vermesi halinde ise, geri alınan karar verildiği andan itibaren hükümsüz olacaktır¹²²(Yön. m. 66).

TVK'nın 40. maddesinde düzenlenen hüküm, ETVK'da, yer almamıştı. Bu nedenle eski ETVK'da düzenlenen hükmün açık olduğu ve konuyla doğrudan ilişkili olduğundan bahsedilemez.

3.1.4 Süre Şartı

ETVK, vatandaşlığa alınma kararının, kararın alınma tarihinden itibaren beş yıl içinde verilmesi gerektiğini hükme bağlamıştı. Beş yıllık sürenin geçmesinden sonra iptal sebeplerinin varlığı ortaya çıksa dahi, iptal kararı verme olanağı yoktu¹²³. Süreye ilişkin sınırlama getirilmesindeki amaç, 'vatandaşlığın sürekliliği' ilkesi¹²⁴ ve ilgilinin şahsî statüsünde istikrarın sağlanmasıydı¹²⁵. Vatandaşlığa alınma kararının iptal edilebilmesinin süre ile sınırlandırılması, ilgilinin sonsuza dek vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin kararın iptali korkusu ile yaşamasının önlenmesidir¹²⁶.

5901 sayılı TVK yürürlüğe girmeden önce, hükümet tasarısında vatandaşlığa alınma kararının iptali için on yıllık süre öngörülmüştü¹²⁷. Tasarının Meclis İçişleri Komisyonunda görüşülmesi sırasında, vatandaşlığa alınma kararının iptali için öngörülen on yıllık süre kaldırılmıştır¹²⁸.

¹²² Erdem, s. 244; Güngör, s. 180-181.

¹²³ Erdem, s. 245.

¹²⁴ Nomer, s. 146; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s.141; Tiryakioğlu, B., Türk Vatandaşlığı Kanunu Eleştirel Analizi, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Ankara, 2010, s. 60.

¹²⁵ Kişinin şahsi statüsünde istikrar ana kuraldır. Bu nedenle, kişinin şahsi statüsünde istikrarsızlığa yer vermeyecek tabiiyet değişikliği olanağı devletin elinde sınırsız bulundurulmamalıdır. Bkz., Göger, s. 141-142.

¹²⁶ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 141; Doğan/Odabaşı, s. 152.

¹²⁷ Erdem, s. 245; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 141.

5901 sayılı TVK'ya göre, yetkili makamın Türk vatandaşlığına alınma kararının iptali yönünde karar verme yetkisi, süre açısından sınırlandırılmamıştır. Bu durumda yetkili makam, vatandaşlığa alınma kararının iptali için şartların oluştuğunu tespit ettiği tarihte, ilgilinin Türk vatandaşlığına alınma kararının üzerinden ne kadar süre geçerse geçsin, Türk vatandaşlığına alınma kararını iptal edecektir¹²⁹.

5901 sayılı TVK'daki düzenlemenin Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ne uygun olduğu görülmektedir. Şöyle ki; Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'nin vatandaşlığın iptalini düzenleyen 7. maddesinin gerekçesinde, vatandaşlığın kazanılmasında, hile yapma, yalan beyanda bulunma gibi dürüst olmayan davranışlarda bulunan ilgililere müsamaha gösterilmemesi gerektiği belirtilmiştir. Ancak, kanunda vatandaşlığa alınma kararının iptali için belirli bir süre olmaması, Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi'ndeki düzenleme ile uyumlu olsa bile, Türk vatandaşlığına alınan ilgilinin, her an vatandaşlığa alınma kararının iptal edilebileceği endişesi ve güvensizliği ile yaşaması, vatandaşlığın süreklilik ilkesine zarar verecektir¹³⁰. Bu açıdan bakıldığında, Kanunun vatandaşlığa alınma kararının iptal edilmesini, süreye bağlamaktan kaçınması, hukukun genel ilkelerine ve vatandaşlık hukuku ilkelerine aykırı olduğu gibi, ciddi bir eksiklik¹³¹.

3.1.5 Yetkili Makam

5901 sayılı TVK' m. 31 vatandaşlığın iptaline karar vermeye yetkili makamı 'kararı veren makam' olarak düzenlemiştir. Kişinin Türk vatandaşlığına alınması hakkında yetkili olan makam, kişinin vatandaşlığının iptaline de karar verecek olan

¹²⁸ Erdem, bkz., s. 245.

¹²⁹ Nomer, s. 146; Turhan/Tanrıbilir, s. 117; Doğan/Odabaşı, s. 152; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 141; Erdem, s. 245; Güngör, s. 169.

¹³⁰ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 141; Erdem, s. 246.

¹³¹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 141; Erdem, s. 246; Güngör, s. 183.

makamdır. 5901 sayılı TVK'ya göre genel olarak vatandaşlığın kazanılmasının iptali (TVK m. 10 ve 11), ikamet şartı aranmaksızın yeniden vatandaşlığın kazanılmasının iptali (TVK m. 13), Türk vatandaşlığını seçme hakkı ile kaybedenlerin ikamet şartı aranmak suretiyle yeniden vatandaşlığa alınma kararlarının iptali (TVK m. 14), evlenme yoluyla vatandaşlığın kazanılma kararının iptali (TVK m. 16), hakkında karar vermeye yetkili olan makam Bakanlar Kurulu'dur. İstisnaî yoldan vatandaşlığın kazanılma kararının iptali (TVK m. 12) ile kaybettirme kararı ile Türk vatandaşlığını kaybedenlerin ikamet şartı aranarak yeniden vatandaşlığa alınma kararlarının iptali (TVK m. 14), hakkında karar vermeye yetkili olan makam Bakanlar Kurulu'dur. 403 sayılı ETVK'nın 24. maddesi vatandaşlığın iptaline karar vermeye yetkili makamı Bakanlar Kurulu olarak düzenlenmiştir.

Türk vatandaşlığına alınma kararının iptalinde, yetkili makamın bu yetkisi bağlı yetkidir. Yani vatandaşlığa alınma kararının iptaline ilişkin koşulların gerçekleşmesi halinde, yetkili makam, iptal kararı vermek zorundadır. TVK, Türk vatandaşı olan kişi hakkında şartları oluşsa bile kaybettirme kararı verme konusunda Bakanlar Kurulu'na tanıdığı takdir yetkisini, 31. madde uyarınca verilecek olan vatandaşlığın iptali kararında, kararı vermeye yetkili olan makama tanımamıştır¹³². Çünkü TVK'nın 31. maddesi hükmü kesin bir ifade taşımaktadır. Bu nedenle, iptal kararı vermeye yetkili makamın takdir yetkisi bulunmamaktadır¹³³.

TVK'nın vatandaşlığa alınma kararının iptalini düzenleyen maddesine bakıldığında;

¹³² Erdem, bkz., s. 247.

¹³³ Uluocak, s. 105; Erdem, s. 247; Öztürk, s. 122.

1- Vatandaşlığa alınma kararının iptalini gerektiren nedenlerden “önemli hususların gizlenmesi” hususunda ilgilinin iradesinin dikkate alınmadığı göz önünde bulundurulduğunda tespiti güç olan bir neden olduğunu görmekteyiz.

2- Öğretide tartışma konusu olan ilgilinin yanıltma kastının aranması, bireyi koruyucu nitelikte olduğu halde, Kanunda gerektiği şekilde düzenlenmemiştir. İlgilinin farkında olmadan yetkili makamları yanıltması sonucu, vatandaşlığa alınma işleminin iptali ile hakları zedelediğinden, bu durum hakkaniyete de aykırı sonuçlar doğuracaktır.

3- ETVK’da belirtilen beş yıllık süre çok uzun olduğu halde, TVK tasarısında bu süre 10 yıla çıkarılmış, Kanunda ise herhangi bir süre belirtilmemiştir. Kanunda her hangi bir sürenin belirtilmemiş olması, birey çıkarlarını zedelediği gibi, ilgilinin de vatandaşlığından yoksun kalma korkusu ile yaşamasına sebep olmuştur. Kanaatimizce, vatandaşlığa alınma kararının iptalini gerektiren nedenlerin varolması halinde, vatandaşlığa alınma kararının iptali işlemleri için Kanunda kısa bir sürenin belirlenmesi gerekmektedir. Kanunda kısa bir sürenin belirlenmesi konusunda yapılacak bir düzeenleme ile birey çıkarlarının zedelenmesinin ve ilgilinin vatandaşlığından yoksun kalma korkusu ile yaşamasının önüne geçilebilecektir.

4- Vatandaşlığa alınma kararının iptali hükümlerinin geçmişe etkili olmaması, idare hukuku ile bağdaşmamaktadır. Ayrıca yasadaki düzenleme ile, yasanın uygulamasına ilişkin yönetmelikteki düzenlemeler çelişmektedir. Bu çelişkilerinde Kanunda yapılacak düzenlemeler ile giderilmesi gerekmektedir.

3.2 Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptali Müessesesinin Hüküm ve Sonuçları

İlgili hakkında vatandaşlığa alınma kararı veren yetkili makamın, vatandaşlığa alınma kararının iptali yönünde karar verebilmesi için, İçişleri

Bakanlığınca yapılacak soruşturma sonucunda, Kanunda aranan şartların gerçekleştiğinin tespit edilmesi gerekir¹³⁴.

3.2.1 İlgili Hakkında

TVK'nın 32. maddesi, Türk vatandaşlığına alınma kararının iptali halinde, kararın verildiği tarihin esas alınacağını ve yine Türk vatandaşlığına alınma kararının iptali, ilgiliye bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanan eşi ve çocukları içinde uygulanacaktır şeklinde düzenlenmiştir. Kanundaki düzenlemeye göre, vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgili, Türk vatandaşlığını kaybeder ve yabancı statüsüne geçer. İptal kararı, kararın verildiği tarihten itibaren hükümlerini ve sonuçlarını doğuracaktır. İlgili, vatandaşlığa alınma kararının iptaline ilişkin kararın verildiği tarihten itibaren yabancı sayılacaktır¹³⁵. İptal kararının geriye yürümemesi, karar tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğurması, "iptal" kurumu ile bağdaşmamaktadır. Ancak Kanun, üçüncü kişilerle yapılan işlemlerle, tamamlanmış işlemlerin verilecek iptal kararından etkilenmemesi için, geriye yürümeme esasını kabul etmiştir¹³⁶.

ETVK'nın 33. maddesi, verilen vatandaşlığa alınmanın iptali kararı ilgili hakkında verilmişse, ilgilinin eş ve çocukları için de geçerlidir. İptal kararının hükümleri geriye yürümez. Vatandaşlığı iptal edilenlerin mallarının tasfiyesi ile kendilerinin sınır dışı edilmeleri lüzumlu görüldüğü takdirde bu husus iptal kararında belirtilir. Bu gibiler en geç bir yıl içinde Türkiye'deki mallarını tasfiye ederek ikametgah ve iş merkezlerini yurt dışına nakil ve memleketi terk etmek zorundadır. Aksi halde, malları Hazinece satılarak bedelleri nam ve hesaplarına milli bir bankaya yatırılır ve

¹³⁴ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 142.

¹³⁵ Nomer, E., Yabancı Devlet Vatandaşlığını Kazanan (Eski) Türk Vatandaşlarının Mirasçılığı, İÜHFM, 1997, C. LV, S. 3. s. 169 vd.; Erdem, s. 248; Güngör, s. 169.

¹³⁶ Fişek, (İptal), s. 392.

kendileri de sınır dışı edilir. Bu kişiler iptal kararı aleyhine Danıştay'a başvurdukları takdirde, malların tasfiyesi ve sınır dışı işlemleri dava sonuna bırakılır" şeklinde düzenlenmişti.

TVK'nın 33. maddesi; "Vatandaşlığı iptal edilenler hakkında 04.04.2013 tarih ve 6458 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümleri" uygulanır¹³⁷ şeklinde düzenlenmiştir. Kanundaki hükme göre, hakkında iptal kararı verilen ilgililer ancak Türkiye'de diğer yabancıların sahip oldukları haklara sahip olacaktır.

Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgililer, ülkede ikamet ve seyahat konusunda, yabancıların tabi oldukları muamelelere tabi olacak ve haklarında yabancılara uygulanan mevzuat kuralları uygulanacaktır (TVK m. 33/1).

5901 sayılı TVK'nın 33. maddesindeki düzenleme ile yetkili makamın ilgilinin yerleşim yerini ve iş merkezini Türkiye dışına taşıması ve ülkeyi terk etmesine, aksi takdirde sınır dışı edilmesine karar verme yetkisi kaldırılmıştır¹³⁸. İlgilinin ülkeyi terk etmesi gerekmediği gibi, yabancı statüsünde Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu hükümleri çerçevesinde ülkede ikamet edebileceği ve Türk hukukunda yabancılara tanınan hak ve hürriyetlerden faydalanabileceği hususu düzenlenmiştir (TVK m. 33/1).

TVK'nın 32. maddesinde İptal kararının, kararın verildiği tarihten itibaren hüküm ifade edeceği belirtilmiştir. TVKUY'un 58. maddesinde de; "Türk vatandaşlığını kazanma tarihi ile kararın iptal edildiği tarih arasında Türk vatandaşı olarak yapılmış olan işlemler hakkında iptal kararı uygulanmaz" şeklinde düzenleme mevcuttur.

¹³⁷ 04.04.2013 tarih ve 6458 Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu m. 122. 11.04.2013 tarih ve 28615 RG.

¹³⁸ Erdem, s. 251; Güngör, s. 169.

Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgilinin, Türkiye’de bulunan mallarına ilişkin Kanundaki düzenlemeye baktığımızda ise, Türk vatandaşlığına alınma kararı iptal edilen ilgilinin, Türkiyede bulunan mallarının tasfiyesi gerekli görülürse, bu husus vatandaşlığa alınma kararında belirtilmektedir. İlgili en geç bir yıl içerisinde Türkiye’deki mallarını tasfiye etmelidir. Aksi takdirde, ilgilinin malları Hazine tarafından satılarak bedeli, ilgilinin nam ve hesabına kamu haznedarlığı sistemine dahil bir kamu bankasına yatırılır (TVK m. 33/1).

Vatandaşlığa alınmanın iptali kararı iki çeşittir; basit iptal kararı ve kapsamlı iptal kararı. Basit iptal kararı sadece vatandaşlığa alınmanın iptaline ilişkin olup başkaca herhangi bir hüküm içermez. Kapsamlı iptal kararı ise, yetkili makamın “gerekli gördüğü hallerde” vatandaşlığa alınmanın iptaliyle birlikte ilgili hakkında bazı tedbirlerin (ilgilinin mallarının tasfiyesi) uygulanmasını da içerir¹³⁹. Bu iki tür iptal kararını ayrı incelemek gerekmektedir.

3.2.1.1 Basit İptal Kararı

Vatandaşlığa alınmanın iptali kararında, sadece ilgilinin vatandaşlığa alınma kararı iptal edilmiş ise, verilen bu karar basit ya da şartsız iptal karardır. Bu karar ile birlikte, ilgili yabancı statüsüne dahil olacak ve Türkiye’de ikamet eden yabancıların sahip olduğu haklara sahip olacaktır. Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgilinin eskiden Türk vatandaşı olması, ilgiliye ayrıcalık tanımayacaktır¹⁴⁰.

Daha önce belirtildiği üzere, vatandaşlığa alınmanın iptali kararının geriye yürümeyeceği, karar tarihinden itibaren hüküm doğuracağı kabul edilmektedir. Üçüncü kişilerle yapılan hukuki işlemlerin, vatandaşlığa alınmanın iptali kararından etkilenmesini önlemek için, iptal kararının geriye yürümeyeceği, karar tarihinden

¹³⁹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 143; Tanrıbilir, (Vatandaşlığın Kaybı), bkz., s. 56.

¹⁴⁰ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 143.

itibaren hüküm ve sonuç doğuracağı kabul edilmiştir¹⁴¹. Örneğin, yabancıların Türkiye’de siyasal faaliyetlerde bulunması yasaktır. İlgili, belli bir siyasi partiye üye olmuş ve seçimlere katılmış ise, hakkında verilen vatandaşlığa alınmanın iptali kararı geriye yürümeceğinden, karar tarihinden itibaren hüküm ve sonuç doğuracaktır.

İlgili hakkında, Bakanlar Kurulu’nun basit iptal kararı vermesi halinde, ilgilinin Türkiye’de sahip olduğu hakların sonucuna baktığımızda¹⁴²;

- Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgilinin, Türkiye’de sahip olduğu haklar, yabancıların sahip olabilecekleri haklar kadar ise, herhangi bir işlem yapılmasına lüzum yoktur. İlgili, hakkında verilen basit iptal kararından sonrada, aynı haklara sahip olacaktır.

- Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgilinin, Türkiye’de sahip olduğu haklar, yabancıların sahip olabilecekleri haklardan fazla ise, bu fazla kısım tasfiye edilmelidir.

Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgilinin, Türkiye’de sahip olduğu haklar, devlet memurluğu gibi, kamu hukuku alanına ilişkin bir hak ise, bu hak kendiliğinden sona erecektir. Fakat ilgili, vatandaşlığa alınma kararı ile vatandaşlığa alınmanın iptali kararı arasında geçen zaman içerisinde özel hukuk karakterli haklar elde etmiş olabilir. Örneğin, yabancıların sahip olmalarına izin verilmeyen alanlarda, gayrimenkul sahibi olmuş olabilir. Bu durumda, iptal kararını vermeye yetkili makam iptal kararında, ilgilinin, mallarının tasfiyesi gerektiğini belirtecektir. İptal kararında ilgilinin, mallarının tasfiyesi gerektiği belirtilmemiş ise, ilgilinin mallarının tasfiyesi söz konusu olmayacaktır¹⁴³. İlgilinin mallarının tasfiyesinin gündeme

¹⁴¹ Nomer, s. 142-143; Uluocak, s. 108; Göğer, s. 139; Unat, s. 233-234; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 143-144.

¹⁴² Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 144; Doğan/Odabaşı, s. 156-157.

¹⁴³ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 144; Doğan/Odabaşı, s. 156-157.

gelmesi, ilgilinin vatandaşlığa alınma kararının iptalinin bir sonucu değil, yabancı statüsüne girmesinin sonucudur. Vatandaşlığa alınma kararı iptal edilen ilgili, Türkiye’de sahip olduğu bütün malvarlığını tasfiye etmeyecek, sadece yabancıların sahip olabilecekleri haklardan fazlasına sahip ise, sahip olduğu bu fazla kısmın tasfiyesi söz konusu olacaktır¹⁴⁴.

3.2.1.2 Kapsamlı İptal Kararı

Kapsamlı iptal kararı, vatandaşlığa alınmanın iptal kararını vermeye yetkili makamın gerekli gördüğü hallerde, iptal kararı ile birlikte, ilgili hakkında bazı tedbirleri uygulama yoluna da gitmesidir¹⁴⁵.

Vatandaşlığa alınma kararının iptali ile birlikte malların tasfiyesine de karar verilmesi, cezai mahiyette bir müeyyidedir. Kanun’da hangi hallerde malların tasfiyesini de kapsayacak şekilde kapsamlı iptal kararı verilebileceği hususunda açık bir düzenleme mevcut değildir¹⁴⁶.

Yetkili makam, vatandaşlığa alınmanın iptali kararı verme konusunda takdir yetkisine sahip değilken, vatandaşlığa alınma kararının iptali ile birlikte kişinin mallarının tasfiyesine karar verebileceği durumlarda takdir yetkisine sahiptir¹⁴⁷. İptal kararını vermeye yetkili makam, gerekli gördüğü hallerde somut olayın özelliklerini dikkate alarak, kapsamlı iptal kararını verebilecektir¹⁴⁸.

403 sayılı ETVK’da hakkında kapsamlı iptal kararı verilen ilgililerin, ülkede kalmamaları ve sınır dışı edilmeleri kabul edilmişti. 5901 sayılı TVK’da ise,

¹⁴⁴ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 144; Doğan/Odabaşı, s. 156-157.

¹⁴⁵ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 145; Erdem, s. 249; Güngör, s. 169; Öztürk, s. 123.

¹⁴⁶ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 145; Erdem, s. 249; Güngör, s. 170; Öztürk, s. 123.

¹⁴⁷ Erdem, s. 249; Güngör, s. 169; Öztürk, s. 123.

¹⁴⁸ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s.146; Erdem, s. 248; Güngör, s. 170.

hakkında kapsamlı iptal kararı verilen ilgilinin, mallarının tasfiyesine karar verilmiş olsa da, Türkiye’de kalabilecekleri kabul edilmiştir (TVK m. 33).

Haklarında kapsamlı iptal kararı verilenlerin, Türkiye’de kalabilecekleri ve sınır dışı edilmeyecekleri kabul edildiğine göre, bu anlamda tasfiye kararının verilmesi nedenini anlamak da güçtür. Hakkında kapsamlı iptal kararı verilen ilgililer, mallarının tasfiye edilmesinden sonra, Türkiye’de kalmaya devam edebileceklerinden ve Kanunda Türkiye’de yeniden mal sahibi olmalarını engelleyen bir düzenleme olmadığından tasfiye kararının anlamı kalmamaktadır¹⁴⁹.

TVK m. 33/2 gereği ilgili hakkında kapsamlı iptal kararı verildiğinde, bu karara karşı yargı yoluna başvurulursa, malların tasfiyesi dava sonuna bırakılır. Kanunda belirtilen süre, ilgilinin yargı yoluna başvurusu halinde duracaktır. Dava sonunda, verilen Türk vatandaşlığına alınmanın iptali kararı onanır ise, malların tasfiyesi için Kanunda belirtilen bir yıllık süre tekrar işlemeye başlayacaktır¹⁵⁰.

3.2.2 Eş ve Çocuklara Etkisi

TVK’nın 32. maddesinin ikinci cümlesinde ve TVKUY’un 58. maddesinin birinci fıkrası, ilgilinin Türk vatandaşlığını kazanmasına bağlı olarak, Türk vatandaşlığını kazanan eşi ve çocukları hakkında da, Türk vatandaşlığına alınma kararının iptali hükümlerinin uygulanacağını ifade etmektedir. Fakat, Kanunun 20. maddesinin 2. fıkrasında ise Türk vatandaşlığının yetkili makam kararı ile kazanılmasının eşin vatandaşlığına etki etmeyeceği yer almaktadır. Dolayısıyla ilgili hakkında vatandaşlığa alınmanın iptali kararı verilmesi durumunda, ilgilinin eşi bu karardan etkilenmeyecektir¹⁵¹. Çünkü, vatandaşlığa alınma kararları hiçbir zaman eşe

¹⁴⁹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 146; Erdem, s. 250-251; Güngör, s. 170.

¹⁵⁰ Nomer, s. 150; Turhan/Tanrıbilir, s. 119; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 146; Erdem, s. 251; Güngör, s. 170-171.

¹⁵¹ Turhan/Tanrıbilir, s. 119.

tesir etmez. Buna karşılık TVK'nın m. 20/2, 2, anne ile baba Türk vatandaşlığını kazandığında, velayeti kendisinde olan çocukları, diğer eşinde izin vermesi durumunda Türk vatandaşlığını kazanacaktır. Bu hükme göre, çocuklar ana ve babaya bağlı olarak Türk vatandaşlığını kazanmışlarsa, vatandaşlığa alınmanın iptali kararı ile vatandaşlıklarını kaybederler. Ancak çocuklar ana babalarına bağlı olarak vatandaşlık kazanmamışlar, daha sonra başka yollarla Türk vatandaşlığını kazanmışlarsa, iptal kararından etkilenmeyeceklerdir. TVKUY'un 58 maddesinin ikinci fıkrasında, "İptal kararı, Türk vatandaşlığını kazanan kişinin Türk vatandaşlığını kazandıktan sonra doğan çocuğuna ve evlenme yoluyla Türk vatandaşlığını kazanan eşine tesir etmez" hükmü yer almaktadır¹⁵².

Eş ve çocuklar Türk vatandaşlığını, iptal edilen vatandaşlığa alınma kararından dolayı değil, başka nedenlerle kazanmışlarsa, iptal işleminden etkilenmeyeceklerdir¹⁵³. "Kişinin vatandaşlığının iptali kararını hükümleri bu durumdaki eş ve çocuklar bakımından geçerli değildir. Kişinin Türk vatandaşlığını kazanmasından sonra doğan çocukları Türk anne ve babadan doğmakla, aslen doğum yolu ile kazandıkları vatandaşlıklarını iptal edildiği için kaybetmezler. Türk vatandaşlığını kazanan bir kişinin, daha sonra bir yabancı ile evlenmesi ve yabancı olan eşinin 'evlenme yolu' ile Türk vatandaşlığını kazanması halinde de eş,

¹⁵² Nomer, s. 148; Turhan/Tanrıbilir, s. 119-120; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 146-147; Erdem, s. 248-249; Güngör, s. 171.

¹⁵³ "Birleşmiş Milletler Medenî ve Siyasî Haklara İlişkin Uluslararası Sözleşme'nin 24. maddesi, "her çocuğun bir vatandaşlık kazanma hakkı vardır"; Kadınlara Karşı Her Türü Ayrımcılığın Önlenmesine Dair Sözleşme'nin 9/1. maddesi gereğince, "Taraf devletler tâbiyetin kazanılmasında, değiştirilmesinde veya muhafazasında kadınlara, erkeklerle eşit haklar tanıyacaklar ve özellikle bir yabancı ile evlenmenin veya evlilik sırasında kocanın tâbiyetini değiştirmesinin, kadının da otomatik olarak tâbiyet değiştirmesine, tâbiyetsiz kalmasına veya kocanın tâbiyetini zorla almasına yol açmamasını temin edeceklerdir". 2. fıkrasında ise, "Taraf devletler, çocukların tâbiyeti konusunda, kadınlara erkeklerle eşit haklar sağlayacaklardır". Sargin, s. 28-29, Ayrıntılı bilgi için bkz.

vatandaşlığın iptali kararından etkilenmez. Bu sonuç, vatandaşlığın iptal kararının geriye yürümeyerek, karar tarihinden itibaren hüküm ifade etmesinden kaynaklanmaktadır¹⁵⁴».

Ancak ilgilinin eşi ve çocukları Türk vatandaşlığını, iptal kararına konu işleme bağı olarak kazanmışlar ise, vatandaşlığa alınmanın iptali kararından etkilenecek ve kazanmış oldukları Türk vatandaşlığını kaybedeceklerdir. Yetkili makam kararı ile Türk vatandaşlığını kazanan kişinin küçük çocukları, belli şartların varlığı halinde, ana veya babalarına bağı olarak Türk vatandaşlığını kazanmaktalar. Türk vatandaşlığa alınmanın İptal kararı, ilgilinin çocuklarını etkileyecek, çocuklar da iptal kararı ile birlikte yabancı muamelesine tâbi olacaklardır. Ancak, ilgili Türk vatandaşlığı kazandıktan sonra, çocukları olmuş ise, bu çocuklar iptal kararından etkilenmeyeceklerdir. Çünkü bu çocuklar iptal kararına konu işleme bağı olarak Türk vatandaşlığını kazanmamışlardır¹⁵⁵. Türk vatandaşlığına alınmanın iptali kararından etkilenecek eş ve çocuklar, kazanmış oldukları Türk vatandaşlığını kaybedeceklerinden, Türkiye’de yabancı statüsüne tâbi olacaklardır.

Vatandaşlığını kaybeden ilgili hakkında kapsamlı iptal kararı verilmiş olsa da, bu karar ilgilinin eşi ve çocuklarının sahip olduğu malların tasfiyesini gerektirmeyecektir. Çünkü malların tasfiyesi cezai nitelikte bir müeyyide olup, sadece ilgili hakkında hüküm ve sonuç doğurur. İlgilinin eşi ve çocukları Türk vatandaşlığını, iptal kararına konu işleme bağı olarak kazansalar da, malların tasfiyesi sadece ilgili hakkında hüküm ifade edeceğinden, ilgilinin eşi ve çocuklarına

¹⁵⁴ Erdem, s. 248, Ayrıntılı bilgi için bkz.

¹⁵⁵ Nomer, s. 148; Turhan/Tanrıbilir, s. 119-120; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 146-147; Erdem, s. 248-249; Güngör, s. 171.

etkisi olmayacaktır¹⁵⁶. Ancak vatandaşlığa alınmanın iptali kararından etkilenen çocuklar, Türkiye'deki yabancıların sahip olabilecekleri haklara sahip olabilirler. Sahip oldukları haklar yabancıların Türkiye'de sahip olabilecekleri haklardan fazla ise, bu fazlalık yabancı olmanın bir sonucu olarak tasfiyeye tâbi tutulacaktır¹⁵⁷.

3.3 Yargı Yolu

3.3.1 Yargısal Denetim

Türk hukukunda, vatandaşlığın kazanılması ve vatandaşlığın kaybı konularında, idare önemli yetkilere sahiptir. İdare, vatandaşlık hukuku alanındaki yetkilerini kullanarak, kurucu (inşâî) ya da bildirici (izhari) kararlar alabilir¹⁵⁸.

Türk vatandaşlık hukuku sisteminde, Türk vatandaşlığına alınma ve vatandaşlığın kaybı ile ilgili kurucu (inşâî) nitelikte karar alma yetkisi, idari makamlara, yani Bakanlar Kurulu ve İçişleri Bakanlığına aittir¹⁵⁹. İlgilinin Türk vatandaşı olup olmadığını tespit eden kararlar ise, bildirici (izhari) nitelikte olup, Tür vatandaşlığı konusunda bildirici idarî karar alma yetkisi İçişleri Bakanlığı'na aittir (TVK m. 36/3). İlgilinin Türk vatandaşı olup olmadığı hususunda tereddüt yaşandığında, bu hususun İçişleri Bakanlığı'na sorulması, İçişleri Bakanlığı'nın vereceği kararın izhari (açıklayıcı) özellik taşıdığını göstermektedir. İlgili, İçişleri Bakanlığı'nın verdiği izhari (açıklayıcı) karara karşı İdare Mahkemesi'ne başvurabilir¹⁶⁰. “Bakanlar Kurulunun, Türk vatandaşlığının kazanılması ve kaybına

¹⁵⁶ Göğer, s. 131-132; Uluocak, s. 117; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 147; Erdem, s. 248; Güngör, s. 171.

¹⁵⁷ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 147.

¹⁵⁸ Nomer, s. 166; Doğan, V., Vatandaşlık Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı Çerçevesinde Bir Değerlendirme, (Değerlendirme), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 1999, C., III, S., 1-2, s. 44; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 194; Doğan/Odabaşı, s. 219; Erdem, s. 269; Güngör, s. 227.

¹⁵⁹ Nomer, s. 166; Güngör, s. 167.

¹⁶⁰ Nomer, s. 170; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 195; Erdem, s. 267-268.

ilişkin ihdasi kararlarının Danıştay'ın kazai kontrolü altında bulunması, Bakanlar Kurulunun bu kararları alırken hiç bir takdir hakkına sahip olmadığı anlamına gelmez. Bazı hususlarda Bakanlar Kurulu'na takdir hakkı tanınmıştır. Şöyleki, kanunun aradığı bütün şartları yerine getirmiş olmasına rağmen, Bakanlar Kurulu bir şahsı Türk vatandaşlığına almayabilir. Ve “kaybettirme” halinin mevcudiyetine rağmen ilgili hakkında Türk vatandaşlığının kaybına karar vermeyebilir. Yine vatandaşlığa alınması Bakanlar Kurulu'na “zaruri görülenler” istisnai yolla vatandaşlığa alınabilirler (12/b). Bu zarureti tayin ve tespit etmek hususunda da Bakanlar Kurulunun takdir yetkisi vardır. Bu itibarla vatandaşlık ile ilgili idari kararların Danıştay'ın denetimine tabi olması, Bakanlar Kurulu'nun, kanunun sarih olarak kabul ettiği hususlarda takdir hakkına sahip olmasına mani değildir¹⁶¹”. Türk vatandaşlığına alınma kararının iptalinde ise yetkili makamın bu yetkisi bağlı yetkidir. Vatandaşlığı alınma kararının iptali şartlarının gerçekleşmesi halinde yetkili makam iptal kararı vermek zorundadır. İptal kararı vermeye yetkili makamın takdir yetkisi bulunmamaktadır¹⁶². Ancak, vatandaşlığa alınma kararının iptali ile birlikte ilgilinin mallarının tasfiyesine karar verebileceği durumlarda takdir yetkisine sahiptir¹⁶³.

403 sayılı ETVK'da, vatandaşlıkla ilgili kurucu (inşai) karar alma yetkisi Bakanlar Kuruluna, izhari (bildirici) kararlar almayetkisi ise İçişleri Bakanlığına verilmiştir. Vatandaşlık hukuku alanında verilen, vatandaşlığa alınma ve

¹⁶¹ Danıştay10. D. 06.11.1997 tarihli E. 1996/2993, K. 1997/4168 Sayılı Kararı, Online, İnternet, <http://emsal.danistay.uyap.gov.tr/VeriBankasiIstemciWeb/> (Erişim Tarihi: 20 Ocak 2015); bkz. Nomer, s. 171, Ayrıntılı bilgi için bkz.

¹⁶² Uluocak, s. 122; Erdem, s. 247; Öztürk, s. 122.

¹⁶³ Erdem, s. 249; Güngör, s. 169; Öztürk, s. 123.

vatandaşlığın kaybı konularındaki kararlara karşı, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay bakmaktaydı.

Yargı makamlarının ihdasi yani kurucu karar alma yetkisi yoktur¹⁶⁴. Ancak Bakanlar Kurulu ve İçişleri Bakanlığı'nın Türk vatandaşlığı ile ilgili aldığı kararlar Danıştay'ın denetimine tâbidir¹⁶⁵. Danıştay, Türk vatandaşlığı ile ilgili önüne gelen anlaşmazlığı ihzari (açıklayıcı) nitelikte bir karar ile hükme bağlayacaktır. Danıştay'ın verdiği ihzari kararlar, ilgili tarafları ve tüm devlet organlarını bağlayan, maddi ve kesin hüküm gücüne sahip olacaktır. Danıştay'ca verilen ihzari kararlar, devlete de ilgiliye de vatandaşlık statüsü için hukuki güvenlik sağlayacaktır.¹⁶⁶

Yargısal denetim ilk kez 403 sayılı ETVK'da hükme bağlanmıştır. 403 sayılı ETVK'nın 40. maddesindeki hükme göre:“Türk vatandaşlığı hakkında idari makamlarca her ne şekilde olursa olsun verilen kararlar aleyhine Danıştay'a başvurulabilir”. 5901 sayılı TVK'da bu düzenlemeye yer verilmemiş ve bu durum Kanunda bir eksiklik yaratmamıştır. Çünkü, 1982 Anayasasının 125. maddesi, idarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolunun açık olduğunu, 66. maddesi ise, irade dışı vatandaşlığın kaybı sonucunu doğuran işlemlere karşı yargı yolunun kapatılamayacağını kabul etmiştir¹⁶⁷.

İlgili vatandaşlık hukukuna ilişkin, idari organların verdiği kararlara karşı, dava açmak istediğinde, idari yargının genel ilkelerden yola çıkarak davayı idare mahkemelerinde ya da Danıştay'da açacaktır¹⁶⁸. “2576 sayılı Kanun'un 1. maddesinde, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi

¹⁶⁴ Nomer, s. 166; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 194-195; Doğan, (Değerlendirme) s. 44; Erdem, s. 269.

¹⁶⁵ Nomer, s. 167; Doğan, s. 196; Doğan, (Değerlendirme), s. 44; Erdem, s. 269; Güngör, s. 234-235.

¹⁶⁶ Nomer, s. 167; Erdem, s. 272.

¹⁶⁷ Nomer, s. 169-170; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 195; Erdem, s. 267.

¹⁶⁸ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 196.

Mahkemelerinin bu kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş “genel görevli” mahkemeler olduğu hüküm altına alındıktan sonra Kanun’un 3410 sayılı Yasa’nın 1. maddesi ile değişik 5. maddesinde; İdare Mahkemelerinin vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla, ilk derecede Danıştay’da çözümlenecek olanlar dışındaki davalara bakacağı açıklanmıştır. 2575 sayılı Danıştay Kanunu’nun İlk Derece Mahkemesi Olarak Danıştay’da Görülecek Davalar başlıklı değişik 24. maddesinin 1/C bendinde; “ Bakanlıkların düzenleyici işlemleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere” karşı açılacak iptal ve tam yargı davalarında Danıştay’ın ilk derece mahkemesi olarak görevli bulunduğu kuralı yer almıştır. 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 32. maddesinde de, göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla bu kanunda veya özel kanunlarla yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili İdare Mahkemesi’nin, dava konusu olan idari işlemi veya idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi olduğu hükmüne yer verilmiştir. Yine İdari Yargılama Usulü Kanunu’nun 15. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde, dava dilekçeleri üzerine yapılan ilk inceleme sonunda; “... İdari yargının görevli olduğu konularda ise, görevli veya yetkili olmayan mahkemeye açılan davanın, görev ve yetki yönünden reddedilerek, dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine...” karar verilmesi öngörülmüştür¹⁶⁹.

Vatandaşlık hukuku alanında, Bakanlar Kurulu tarafından alınan icrai kararlara karşı açılacak davalarda, Danıştay ilk derece mahkemesi olarak görev yapacaktır. Ancak İçişleri Bakanlığı’nca alınacak icrai ve izhari kararlara karşı

¹⁶⁹ Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 196-197; Erdem, s. 269-271; Güngör, s. 234-235.

açılacak davalarda, ilk derece mahkemesi olarak idare mahkemeleri görev yapacaktır¹⁷⁰.

3.3.2 Danıştay Dışı Yargı Organları

İdari yargı dışında, diğer yargı organlarının önüne götürülen bir davada, vatandaşlıkla ilgili ihtilaflar, ön mesele olarak gündeme gelebilir. Ancak vatandaşlıkla ilgili ihtilaflar söz konusu ise, diğer yargı organlarının bu ihtilafları esastan inceleyerek karar vermesi kabul edilmemiştir¹⁷¹. ETVK'nın 41. maddesinde; "Danıştay dışında herhangi bir Türk yargı organı önünde bir kimsenin Türk vatandaşı olup olmadığı iddia edilir veya ilgili organ tarafından tereddüde düşülürse bu husus İçişleri Bakanlığı'ndan sorulur." şeklinde bir düzenleme vardı. TVK'da bu hususta herhangi bir düzenleme yer almamıştır. Ancak, diğer yargı organlarının önüne götürülen bir davada, vatandaşlıkla ilgili ihtilaflar söz konusu ise, diğer yargı organlarının bu ihtilafları esastan inceleyerek karar vermesi kabul edilmediğinden, bu durumda diğer yargı organlarının öncelikle İçişleri Bakanlığı'na idari yoldan, iddianın doğru olup olmadığını sorması gerekmektedir. İdari makamlar gibi adli makamlarda, ilgilinin vatandaşlığı konusunda tereddüte düşüklerinde, İçişleri Bakanlığı'ndan gerekli bilgiyi edinirler¹⁷². Buradaki amaç, ayrı yargı organlarının vereceği kararlar arasındaki farklılığı önlemektir.

İçişleri Bakanlığı Nüfus ve Vatandaşlık İşleri Genel Müdürlüğü, ilgilinin Türk vatandaşı olup olmadığını araştırarak ve bildiricibir karar verecektir. Bu karar ihtilafa bakan diğer yargı organına tebliğ edilecektir. İhtilafa bakan diğer yargı organı da, İçişleri Bakanlığı'nın bu kararını ilgiliye tebliğ edecektir. İlgili, İçişleri

¹⁷⁰ Nomer, s. 167; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 198; Erdem, s. 269; Güngör, s. 234.

¹⁷¹ Nomer, s. 167; Doğan/Odabaşı, s. 225; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 198; Erdem, s. 270-271.

¹⁷² Nomer, s. 171; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 198; Doğan/Odabaşı, s. 225; Erdem, s. 270-271; Güngör, s. 227.

Bakanlığı tarafından verilen bildirici nitelikteki bu karara karşı, yargı yoluna gidilebilecektir. İlgili yargı yoluna başvurduğu takdirde görülmekte olan dava, idari yargının kararına kadar bekletilir. Bu karara karşı yargı yoluna gidilmediği takdirde ise, karar kesinleşecektir¹⁷³.

3.3.3 Vatandaşlıkla İlgili Olan Mahkeme Kararlarının Milletlerarası Etkisi

Vatandaşlıkla ilgili olan mahkeme kararlarının milletlerarası etkisi açısından bakıldığında, yabancı vatandaşlıkla ilgili yabancı mahkeme kararlarının hukuki etkisi olduğundan söz edilebilir. Aksi halde hiçbir devlet, kendi vatandaşlığı ile ilgili yabancı mahkeme kararlarına hukuki değer vermez. Bu durum, her devletin kendi vatandaşlığı ile ilgili münhasıran söz sahibi olması prensibinden kaynaklanmaktadır¹⁷⁴.

Kişinin vatandaşlığını tespiti ilişkin hükümleri ya hukuk mahkemeleri ya da idare mahkemeleri verir. Hükmün konusu vatandaşlıktır. Kural olarak kamu hukuku ihtilaflarında, yabancı mahkeme kararlarının tanınmayacağı, kesin hüküm niteliğine sahip olmayacağı kabul edilmiştir¹⁷⁵. Bununla birlikte vatandaşlığa ilişkin hüküm hukuk mahkemesi tarafından verilmiş ise ve bu hükmü tanıma durumunda olan devletin hukuk düzenince, vatandaşlığın özel hukuk niteliği de kabul edilmiş ise, vatandaşlığın belirlenmesine ilişkin yabancı mahkeme kararının tanınabilme olasılığı vardır¹⁷⁶.

¹⁷³ Nomer, s. 177; Doğan, (Türk Vatandaşlık Hukuku), s. 198-199; Doğan/Odabaşı, bkz., s. 225; Erdem, s. 271-272.

¹⁷⁴ Nomer, bkz., s. 177.

¹⁷⁵ Uluocak, s. 131 vd.

¹⁷⁶ Nomer, s. 178.

Vatandaşlığın ispatına ilişkin kararı verecek olan her resmi makam, serbest delil sistemine uygun olarak, sözü edilen vatandaşlığı belirleyecek yabancı mahkeme kararını delil olarak kabul etmiştir¹⁷⁷.

3.4 Türk Hukukunda Vatandaşlığa Alınmanın İptaline İlişkin

Danıştay Kararlarının Değerlendirilmesi

Ülkemizde vatandaşlığa alınmanın iptali konusunu düzenleyen temel kanun, 22 Mayıs 1964 tarihinde yürürlüğe girmiş olan 11 Şubat 1964 tarihli 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'dur. Ancak 403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun yürürlüğe girdiği tarihten günümüze kadar kanunda belirtilen vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesine ilişkin herhangi bir karar verilmemiştir¹⁷⁸. Tezimizde ele aldığımız ve incelediğimiz vatandaşlığa alınma kararının iptaline ilişkin, Danıştay'ın verdiği bir karar olmadığı için, konu ile ilgili olduğunu düşündüğümüz Danıştay kararlarını ele alarak değerlendirmeye çalışacağız.

Danıştay 10. Dairesinin 28.11.1995 tarihli ve 1994/1028 E., 1995/6169 K., sayılı kararına konu olan olayda¹⁷⁹, davacıların murisi olan ilgili Suriye vatandaşıken, Türk vatandaşlığına alınmasına ilişkin 27.02.1989 günlü ve 89/13820 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının iptali yolundaki 24.01.1992 günlü 92/2260 sayılı Bakanlar Kurulu Kararının hile ile elde edilmesi söz konusu ise geri alınabileceği, böyle bir durumun mevcut olmadığı, geri alma süresinin geçtiği, devletin bu konudaki politikasından haberdar olunmadığı, Türkiye'de, el konulmuş malları olup

¹⁷⁷ Nomer, s. 178.

¹⁷⁸ Doğan, s. 141.

¹⁷⁹ Çelikel, A., Nomer, E., Devletler Hususi Hukuku (Milletlerarası Özel Hukuk) Çözümlemiş Örnek Olaylar - Seçilmiş Mahkeme Kararları, Vatandaşlık Hukuku - Yabancılar Hukuku - Kanunlar İhtilafı Kuralları - Milletlerarası Usul Hukuku, Beta Yay., 12. B., İstanbul, 2014, s. 403-404; Ekşi, s. 36-37; Doğan/Odabaşı, s. 150-151.

olmadığının murise sorulmadığı, incelemenin ilgili idarelerce yapıldığı, kanuna ve hukuka aykırı olduğu iddialarıyla iptalini dava etmiştir.

Danıştay kararında şu gerekçelere yer vermiştir: Türk vatandaşlığına alınma işleminde, idareye 403 sayılı TVK ile tanınmış olan takdir yetkisi, devletin hakimiyet hakkının bir sonucudur. Suriye hükümeti, Zirai Reform Uygulaması ile, Suriye’de bulunan Türklere ait toprakları eritmek amacıyla yeni bir uygulama başlattığı için, Bakanlar Kurulunca uygulanan Suriye Uyruklularının Mallarının Tespiti ve El Konulması Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre, Türkiye’de yaşayan Suriye vatandaşlarına ait olan taşınmazlara hazinece el konulmuş; bunun devamında ise, 10.10.1983 günlü ve 83/7229 sayılı Bakanlar Kurulu Kararıyla Vatandaşlıkla İlgili Kanunların Uygulanmasına İlişkin Yönerge yürürlüğe konulmuştur. Bu Yönergeye göre, anılan Yönetmelik hükümleri gereği, taşınmazına el konulan Suriye vatandaşı kişilerin vatandaşlığa alınma istemleri, el koyma kararı kaldırılıncaya kadar reddedilmektedir. Danıştay kararında, bu husus belirtildikten sonra başka gerekçelere de değinilmiştir. Şöyle ki; davacılar murisi tarafından vatandaşlığa kabul talebiyle yapılan başvuru üzerine, her ne kadar vatandaşlığa kabul kararı verilmiş ise de, yapılan inceleme sonucunda, Suriye vatandaşı davacının el konulan taşınmazının olduğunun tespit edilmesiyle, vatandaşlığa kabul kararının iptali yönünde karar verilmesi, kanuna aykırı bir durum olmadığı gibi, davaya konu kararın verilmesi, devletin takdir yetkisine dayanılarak ve siyasi çıkarları göz önünde bulundurularak tesis edilmiştir. Bu nedenlerle, hukuki dayanağı bulunmayan davanın reddi yönünde karar verilmiştir.

Vatandaşlık hukukunda, ilgilinin vatandaşlığa alınmasında verdiği yanlış bilgi, vatandaşlığa alınmada esas teşkil ediyor ise, ilgilinin vatandaşlığa alınma kararının iptal edileceği kabul edilmiştir. Danıştay’ca verilen kararın gerekçesinden de

anlaşılacağı gibi, devletin siyasi çıkarlarını korumak amacıyla ve yasanın verdiği takdir yetkisine dayanılarak, yönetmelik ve yönerge gereği el konulan taşınmazı bulunan ilgililerin, vatandaşlığa alınma istemleri, el koyma kararı kaldırılıncaya kadar reddedilmektedir. Bakanlar Kurulu Kararı ile ilgilinin vatandaşlığa alınmasına karar verilmiş olsa da, yapılan inceleme sonucunda, Suriye uyruklu davacının el konulan taşınmazının varlığı tespit edildiğinden, vatandaşlığa alınma kararının iptali yoluna gidilmesinde, kanuna aykırılık söz konusu değildir. Ancak ilgili vatandaşlığa alınmak için başvurduğunda, Türkiye’de gayrimenkullerinin olduğunu yetkili makamlardan gizleyerek, yetkili makamlara yanlış bilgi vermiş ise, verilen karar yerindedir. Vatandaşlığa alınma kararı, ilgiliye böyle bir soru sorulmadan, yetkili makam tarafından verilmiş ise, ilgili hakkında verilen karar yerinde olmadığından bu karara katılmıyoruz. Burada önemli olan verilen yanlış bilginin, ilgilinin vatandaşlığa alınmasına esas teşkil etmesidir. Verilen yalan beyan ve yanlış bilgi, vatandaşlığa alınmada esas teşkil etmiyor ise, ilgilinin vatandaşlığının iptaline sebep olmamalıdır.

Danıştay 10. Dairesinin 21.11.2013 tarih ve 2013/6063 E., 2013/ 8285 K., sayılı kararına¹⁸⁰ konu olan olayda, davacının Türk vatandaşlığına geri alınmasına ilişkin İçişleri Bakanlığı’nın 26.06.2013 tarih ve 87603927-123-63039 sayılı yazısı ve 116.56993-1997 sayılı dosya ile bildirilen işlemin iptali istenilmektedir.

“2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun’un 1. maddesinde, bölge idare mahkemeleri ve vergi mahkemelerinin bu kanun ile verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş “genel görevli” mahkemeler olduğu hükme bağlanmıştır. 2576 sayılı Bölge İdare Mahkemeleri, İdare Mahkemeleri ve Vergi Mahkemelerinin

¹⁸⁰ Karar için bkz. Ekşi, s. 54-55.

Kuruluşu ve Görevleri Hakkında Kanun'un 3410 sayılı yasanın 1. maddesi ile değişik 5. maddesinde; idare mahkemelerinin vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki davalara bakacağı belirtilmiştir.

2575 sayılı Danıştay Kanunu'nun "ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar" başlıklı değişik 24. maddesinde de ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalar tek tek sayılmış, 1/c bendinde; "bakanlıkların düzenleyici işlemleri ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere" karşı açılacak iptal ve tam yargı davalarında Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak görevli bulunduğu kuralı yer almıştır.

2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 32. maddesine baktığımızda ise, göreve ilişkin hükümler saklı kalmak şartıyla, bu kanunda veya özel kanunlarda yetkili idare mahkemesinin gösterilmemiş olması halinde, yetkili İdare Mahkemesinin, dava konusu olan idari işlemi veya idari sözleşmeyi yapan idari merciin bulunduğu yerdeki idare mahkemesi olduğu hükmüne yer verilmiştir.

Yine İdari Yargılama Usulü Kanunu'nun 15. maddesinin 1. fıkrasının (a) bendinde, dava dilekçeleri üzerine yapılan ilk inceleme sonunda;"... idari yargının görevli olduğu konularda ise, görevli veya yetkili olmayan mahkemede açılan davanın görev ve yetki yönünden reddedilerek dava dosyasının görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine..." karar verilmesi öngörülmüştür.

İçişleri Bakanlığı'nın 26.06.2013 tarih ve 87603927-123-63039 sayılı yazısı ve 116.56993-1997 sayılı dosyası, davacının Türk vatandaşlığına geri alınmasına ilişkin işlemin iptali talebi ile açılan davanın; ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülecek davalardan olmadığı anlaşıldığından, yukarıda belirttiğimiz

düzenlemeler uyarınca idare mahkemesince incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, 2577 sayılı Yasa'nın 15. maddesi gereği Danıştay'ca davan görev yönünden reddedilmiş ve dava dosyasının Ankara İdare Mahkemesi'ne gönderilmesine oybirliğiyle karar verilmiştir.

Danıştay'ın verdiği kararı değerlendirdiğimizde, Türk Vatandaşlık Kanunu'nun uygulanmasından doğan uyumsuzlukların çözümünde ve İçişleri Bakanlığı tarafından verilen Türk vatandaşlığına alınma kararlarına karşı açılan davalarda, genel görevli mahkeme idare mahkemeleridir. Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda düzenlenen ve İçişleri Bakanlığı'nın yetkili olduğu, Türk vatandaşlığının sonradan kazanılma hallerinde, ilgililerin İçişleri Bakanlığı'nın verdiği kararlara karşı açacağı davaları, idare mahkemelerinde açmaları gerekmektedir¹⁸¹. Danıştay'ın görev yönünden davanın reddine karar vermesi, kararın gerekçesinde belirtilen mevzuat hükümleri uyarınca yerinde bir karardır.

Danıştay 10. Dairesinin 19.10.1995 tarih ve 1993/3535 E., 1995/4616 K., sayılı kararına¹⁸² konu olan davada, yabancı uyruklu olan davacı sınır dışı edilmesine ilişkin işlemin iptali istemi ile İdare Mahkemesi'ne başvurmuştur. İdare Mahkemesi açılan dava sonunda, davacının talebini kabul etmiş ve sınır dışı edilmesine ilişkin işlemin iptaline karar vermiştir. Davacının sınır dışı edilmesine ilişkin işlemi iptal eden Ankara 6. İdare Mahkemesi'nin 05.05.1993 tarih ve 1992/897E, 1993/708 K sayılı kararının temyizden incelenerek bozulması talep edilmektedir.

1991 yılında Türkiye'ye gelerek Türkçe kurslarına başlayan Avustralya vatandaşı davacının, Hristiyanlık propagandası yaptığı gerekçesi ile ikamet tezkeresi iptal edilmiştir. Davacı, Türkiye'ye girmesi yasak kişiler kapsamına alınması ve sınır

¹⁸¹ Erdem, s. 270.

¹⁸² Karar için bkz. Ekşi, s. 54-55.

dışı edilmesine ilişkin işlemin iptali istemiyle dava açmıştır. Açılan bu dava sonucunda, Ankara 6. İdare Mahkemesi, davacının Hıristiyanlık propagandası yapmaya yönelik, bazı kitap ve broşürü bir Türk vatandaşına verdiğini ve bunun dışında her hangi bir eylemde bulunmadığını belirtmiştir. Ayrıca, davacının bu eyleminin suç sayılmayarak, Cumhuriyet Savcılığınca, hakkında takipsizlik kararı verilmesi ve bu halde davacının suç sayılmayan eylemi nedeniyle, Pasaport Kanunu ile Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanun hükümlerine aykırı davrandığından sözedilemeyeceği gerekçesiyle, dava konusu işlemin iptaline karar vermiştir.

Davalı idare, yabancılar hukuku açısından, devletin hükümlerlik hakları göz önünde bulundurulduğunda, yabancıların ülkede kalıp kalmaması konusunda, idarenin takdir yetkisi olduğu gibi, yabancı şahsın bir suç nedeniyle yargılanıp mahkûmiyetine karar verilmiş olması, sınır dışı edilebilmesinin ön koşulu olarak görülemeyeceğinden, dava konusu işleminde hukuka aykırılığın bulunmaması sebebiyle, dava konusu işlemin iptaline ilişkin verilen İdare Mahkemesi kararının, temyizden incelenerek bozulması gerektiğini belirtmiştir.

Yabancıların Türkiye'de İkamet ve Seyahatleri Hakkında Kanununun 19. maddesi, İçişleri Bakanlığınca memlekette kalması umumi güvenliğe ve idari icaplara aykırı sayılan yabancıların, verilecek müddet zarfında Türkiye'den çıkmağa davet olunacağı, bu müddetin sonunda Türkiye'yi terk etmeyenlerin sınırdışı edilebileceği öngörülmüş, Kanununun 7/B maddesinde ise, Türk kanun veya örf ve adetleriyle yahut siyasi icabatla tarif edilemeyecek durumda olan veya faaliyette bulunan yabancılara ikamet tezkeresi verilmeyeceği hükmü yer almaktadır. Ayrıca, 5682 sayılı Pasaport Kanununun 8/5 maddesinde ise, Türkiye Cumhuriyetinin emniyetini ve umumi nizamı bozmak niyetiyle veya bozmak isteyenlere ve bozanlara

iştirak veya yardım etmek maksadıyla geldikleri sezilenler Türkiye'ye girmeleri memnu kimseler arasında sayılmıştır.

Belirtilen yasa hükümlerinde yer alan, siyasi ve idari icaplara aykırı hareket örf ve adetle yahut siyasi icabatla telif edilemeyerek durum, kamu düzenini bozmak niyeti, kamu düzenini bozanlara katılmak yada yardım etmek amacıyla geldiğinin sezilmesi gibi tanımlamalarla, idareye, yabancıların yurda girişine izin verme veya yurtda kalmasına izin vermeyle ilgili, karar almak konusunda geniş takdir yetkisi tanındığı açıktır. Kaldı ki, temyize konu mahkeme kararında belirtilenin aksine, yabancı uyruklu şahsın ikamet tezkeresinin iptalini, sınırdışı edilmesini ve yurda girişinin yasaklanmasını gerektiren durumların, mutlaka suç niteliği taşıması ve bunun yargı kararıyla belirlenmiş olması zorunluluğu bulunmamaktadır. Bu haliyle, idareye tanınan takdir yetkisi, yabancılar hukuku açısından dikkate alındığında, devletin hükümlerlik haklarının doğal sonucu olup; kamu düzeninin korunması amaçlanmaktadır.

Dava dosyasının incelenmesi sırasında, davacının yanında bulunan İsviçre uyruklu bir başka şahısla birlikte bir Türk vatandaşına Hıristiyanlık propagandası yapmaya yönelik kitap ve broşür götürürken yakalandığı, aynı dönemde yurt içinde birden çok bölgede aynı nitelikte eylemler de bulunduğu ve davacıyla birlikte oniki yabancı uyruklu şahıs hakkında sınır dışı etme kararının alındığı anlaşılmıştır.

Her ne kadar, davacının eylemiyle ilgili olarak cumhuriyet savcılığınca takipsizlik kararı verilmiş ise de, yukarıda açıklandığı üzere, ilgilinin fiilinin suç niteliği taşıması ya da bu eylemin yargı kararıyla belirlenmiş olması zorunlu bulunmadığından, davacının ikamet tezkeresinin iptal edilip sınır dışı edilmesinde ve Türkiye'ye girmesi yasak kişiler kapsamına alınmasında, kamu düzeninin korunması amacına ve mevzuata aykırılık bulunmadığından, davalının temyiz isteminin

kabulüne, Ankara 6. İdare Mahkemesi'nin 5.5.1993 tarih ve E:1992/897 K:1993/708 sayılı kararının bozulmasına oyçokluğuyla karar verilmiştir.

Danıştay'ın verdiği bu kararı değerlendirdiğimizde, kararın gerekçesinde de belirtildiği üzere “Siyasi ve idari icaplara aykırı hareket örf ve adetle yahut siyasi icabatla telif edilemeyecek durum, kamu düzenini bozmak niyeti, kamu düzenini bozanlara katılmak ya da yardım etmek amacıyla geldiğinin sezilmesi gibi tanımlamalarla idareye, yurda girişine izin verilecek veya yurtda kalmasına izin verilecek yabancılarla ilgili olarak karar almak konusunda, geniş takdir yetkisi tanındığı açıktır ve yabancı uyruklu şahsın ikamet tezkeresinin iptalini, sınır dışı edilmesini ve yurda girişinin yasaklanmasını gerektiren durumların, mutlaka suç niteliği taşıması ve bunun yargı kararıyla belirlenmiş olması zorunluluğu bulunmamaktadır”. Bu hususta, ETVK'nın 33. maddesi ve TVK'nın 33. maddesinde düzenlemeler mevcuttur. Danıştay'ın verdiği kararı, yasal düzenlemeler ve idareye tanınan takdir yetkisi ışığında değerlendirdiğimizde, kararda kamu düzeninin korunmasının amaçlandığı ve bu anlamada, kararın yerinde olduğunu söyleyebiliriz.

Bölüm 4

SONUÇ

Vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesi, 1964 tarihli 403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu'ndan önceki kanunlarda düzenlenmemiştir. İlk defa 1964 tarihli 403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda düzenlenmiştir. Vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesesi, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu m.31'de ve Türk Vatandaşlığı Kanununun Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik m. 57'de hüküm altına alınmıştır.

Kanunda “Türk vatandaşlığının iptali” olarak düzenlenen hüküm ile ifade edilmek istenen Türk vatandaşlığını kazanma kararının iptal edilmesidir. İlgilinin, yetkili makama yalan beyanda bulunması ve yetkili makamdan önemli hususları gizlemesi neticesinde, hakkında vatandaşlığa alınma kararı verilmiş ise ve bu durum yetkili makamlar tarafından tespit edilmişse, ilgili hakkında verilen vatandaşlığa alınma kararı iptal edilecektir.

Vatandaşlığa alınmanın iptali hususunda, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda, 403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda yer almayan, “vatandaşlığı kazanmaya esas teşkil eden” ibaresi ilgili maddede yer almıştır. Kanunda, ilgilinin yetkili makamlara yalan beyanda bulunarak, hakkında vatandaşlığa alınma kararı verilmesini sağlamış olması halinde, her şekilde vatandaşlığın iptali sonucunu doğuracağı; ilgilinin yetkili makamlardan bazı hususları gizlemesi ile hakkında vatandaşlığa alınma kararı verilmesini sağlamış

olması, gizlenen hususların vatandaşlığın kazanılmasına ilişkin kararın verilmesinde esas teşkil ediyor olması halinde, iptalin söz konusu olacağı hükme bağlanmıştır.

Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun 32. maddesi, iptal kararının, kararın verildiği tarihten itibaren hüküm ifade edeceğini düzenlemiştir. Böylelikle, vatandaşlığa alınmanın iptali kararı hükümlerinin, geriye yürümeyeceği kabul edilmiştir.

403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda, vatandaşlığa alınma kararlarının iptali için 5 yıllık süre şartı öngörülmüşken, 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda vatandaşlığın iptali kararının verilebilmesi için süre sınırlaması yoktur. Söz konusu Kanuna göre, ilgilinin yetkili makam kararı ile kazandığı Türk vatandaşlığı, yine yetkili makamın vereceği idari bir karar ile iptal edilmektedir. Türk vatandaşı olan kişi, vatandaşlığa alınma kararının iptali ile yeniden yabancı statüsüne girmektedir. Vatandaşlığa alınmanın iptali kararının verilebilmesi için süre sınırlamasının olmaması, vatandaşlığa alınmanın iptalinin sonuçları ve vatandaşlık hukuku açısından değerlendirildiğinde, kişinin sahip olduğu vatandaşlığına olan güvenini ve istikrarı zedelediği gibi, kişi açısından da hak kayıplarına neden olan bir düzenlemedir. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda, vatandaşlığın iptali kararının geriye etkili olmadığı düzenlenmiş olsa da, vatandaşlığa alınmanın iptali kararının verilebilmesi için herhangi bir sürenin öngörülmemesi, hukukun genel ilkeleri ve vatandaşlık hukukunun ilkeleri bakımından, yerinde bir düzenleme değildir. Bu hususta yeniden düzenleme yoluna gidilmesi gerekmektedir.

403 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda, yetkili makamın ilgilinin vatandaşlığa alınma kararını iptal etmesi halinde, ilgilinin yerleşim yeri ve iş merkezini Türkiye dışına taşımasına ve Türkiye'yi terk etmesine, aksi halde sınır dışı edilmesine karar verme yetkisi olduğu düzenlenmişti. 5901 sayılı Türk Vatandaşlığı Kanunu'nda ise, yetkili makamın bu takdir yetkisi kaldırıldığından, ilgilinin

vatandaşlığa alınma kararı iptal edildiğinde, Türkiye'yi terk etmesi gerekmediği gibi, Türkiye'de Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'ndaki düzenlemeler çerçevesinde yabancı statüsünde ikamet edebileceği ve Türk hukukunda yabancılara tanınan hak ve hürriyetlerden yararlanabileceği düzenlenmiştir. Kanun, vatandaşlığa alınmanın iptali kararı açısından, yetkili makama takdir yetkisi tanımadığı halde, vatandaşlığa alınmanın iptal kararı ile birlikte ilgilinin Türkiye'de bulunan mallarının tasfiye edilip edilmeyeceğine karar verme hususunda, yetkili makama takdir yetkisi tanımıştır.

Vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesesi, Türk vatandaşlık hukukuna ilk kez 403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu ile girmiştir. 403 sayılı mülga Türk Vatandaşlığı Kanunu'nun, yürürlüğe girdiği tarihten bugüne kadar, kanunda belirtilen vatandaşlığa alınma kararının iptali müessesesine ilişkin, herhangi bir iptal kararı verilmemiştir.

Kanaatimizce, vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesinin hüküm ve sonuçlarının ağır olması ve vatandaşlığa alınma kararının iptali durumunda, ciddi hak kayıpları ve telafisi mümkün olmayan sonuçlar doğacağından, Kanunda vatandaşlığa alınmanın iptali müessesesinin düzenlenmesi caydırıcı olmuştur. Kanundaki düzenlemelerle, vatana sadakatsizliğin önlenmesi amacının da gerçekleştiğini söylememiz mümkündür.

KAYNAKÇA

Aybay, R., Vatandaşlık Hukuku, İstanbul Bilgi Üniversitesi Yay., 3. B., 2008.

Bayata Canyaş, A., Hukukî Şartlar Oluşmadan Verilmiş Olan Türk Vatandaşlığını Kazanma Kararının Geri Alınmasında Süre Sorunu, TBB Dergisi, 2014, s.348-360.

Berki, O. F., “Vatansızlık”, (Vatansızlık), AÜHFD, 1948, C. 5, S. 1-4. s. 167-192.

Berki, O. F., “Yetkili Makam Kararı İle Türk Vatandaşlığının Kaybı”, (Yetkili Makam Kararı), AÜHFD, 1975, C. 32, S. 1-4, s. 117-134.

Bülbül, E., İdari İşlemlerin Yürürlükten Kaldırılması, İstanbul 2010

Çağlayan, R., “İdarî İşlemlerin Geri Alınması Üzerine”, Erzincan Atatürk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 2000, C., IV, S., 1-2, s. 43-58.

Çelikel, A., Nomer, E., Devletler Hususi Hukuku (Milletlerarası Özel Hukuk)
Çözümlemiş Örnek Olaylar - Seçilmiş Mahkeme Kararları, Vatandaşlık Hukuku
-Yabancılar Hukuku - Kanunlar İhtilafı Kuralları - Milletlerarası Usul Hukuku,
Beta Yay., 12. B., İstanbul, 2014.

Doğan, V., 5901 Sayılı Kanuna Göre Güncellenmiş Türk Vatandaşlık Hukuku, (Türk Vatandaşlık Hukuku), Savaş Yayınevi, 12. B., Ankara, 2014.

Doğan, V., Odabaşı, H., Yargı Kararları Işığında Vatandaşlık ve Yabancılar Hukuku, Seçkin Yay., 1. B., Ankara, 2004.

Doğan, V., Vatandaşlık Kanununun Bazı Maddelerinin Değiştirilmesine İlişkin Kanun Tasarısı Çerçevesinde Bir Değerlendirme, (Değerlendirme), Gazi Üniversitesi Hukuk Fakóltesi Dergisi, 1999, C., III, S., 1-2, s. 25-45.

Ekşi, N., Milletlerarası Özel Hukuk II Pratik Çalışma Kitabı, Vatandaşlık ve Yabancılar Hukukuna İlişkin Seçilmiş Mahkeme Kararları, Beta Yay., 2. B., İstanbul, 2014.

Erdem, B. B., Türk Vatandaşlık Hukuku, Beta Yay., 4. B., İstanbul, 2014.

Erten, R., Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı'nın Türk Vatandaşlığının Kazanılmasına İlişkin Hükümleri Hakkında Değerlendirmeler, (Türk Vatandaşlığının Kazanılması), Ankara Barosu Dergisi, 2008, Yıl: 66.S: 4, s.36-61.

Fişek, H., "İsviçre Tabiyetinin İktisabı ve Kaybı Hakkında Fedaral Kanun", (Tabiiyetin İktisabı ve Kaybı), AÜHFD, 1953, S., 1-4, 755-769.

Fişek, H., "Vatandaşlığa Alınmanın İptali", (İptal), Prof. Dr. O. F. BERKİ'ye Armağan, AÜHFD, 1977, s. 373-396.

Göğer, E., Türk Tâbiyet Hukuku, AÜHF Yay. 4., B., Sevinç Matbaası, Ankara,

1979.

Gözler, K., Anayasa Hukukuna Giriş, Ekin Kitabevi Yay., 22. B., Bursa, 2014.

Gözler, K., İdare Hukuku, 2. B., C.1, Bursa, 2009.

Günday, M., İdare Hukuku, 10. B., Ankara, 2011.

Güngör, G., “Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi”, (Vatandaşlık Sözleşmesi), Prof. Dr. Yılmaz Altuğ’a Armagan, MHB, İstanbul, 1997- 1998, C., 17-18, S., 1-2, s. 229-250.

Güngör, G., Tâbiyet Hukuku, Gerçek Kişiler- Tüzel Kişiler- Şeyler, Yetkin Yay., 2. B., Ankara, 2014.

Nomer, E., Türk Vatandaşlık Hukuku, Filiz Kitapevi Yay., 20. B., İstanbul, 2014.

Nomer, E., Yabancı Devlet Vatandaşlığını Kazanan (Eski) Türk Vatandaşlarının Mirasçılığı, İÜHFİM, 1997, C., LV, S., 3. s. 169-178.

Öztürk, N., “Türk Vatandaşlığı Kanunu Tasarısı’nın Vatandaşlığın İrade Dışı Kaybı Yollarına Yaklaşımı”, TBB Dergisi, 2007, S., 73, s. 95-131.

Sargın, F., “Türk Vatandaşlığı Kanunu’nda Değişiklik Yapan 2003 Tarihli ve 4866 Sayılı Kanun Kapsamında Bir Değerlendirme”, AÜHFİM, 2004, C., 53, S., 1, s. 27- 63.

- Tarırbilir, F. B., “Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi ve Türk Hukuku”, (Avrupa Vatandaşlık Sözleşmesi), Prof. Dr. Ergin Nomere’e Armagan, Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Özel Hukuk Bülteni, 2002, C., 22, S., 2, 791-818.
- Tarırbilir, F. B., “Türk Vatandaşlık Kanunu Tasarısının Vatandaşlığın Kaybına İlişkin Hükümleri”, (Vatandaşlığın Kaybı), TBB Dergisi, 2008, S., 76, s. 27-63.
- Tekinalp, G., “Tabiiyetin Genel İlkeleri ve 1964 Tarihli Türk Vatandaşlığı Kanunu”, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası, 1973, C., 38, S., 1-3, s. 483-499.
- Teziç, E. Anayasa Hukuku, Beta Yay., 15. B., İstanbul, 2012.
- Tiryakioğlu, B., Yeni Türk Vatandaşlığı Kanunu’nun Eleştirel Analizi, Vatandaşlık, Göç, Mülteci ve Yabancılar Hukukundaki Güncel Gelişmeler, Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Ankara, 2010.
- Turhan T., Tarırbilir, F. B., Vatandaşlık Hukuku, Yetkin Yay., 3. B., Ankara, 2012.
- Uluocak, N., Türk Vatandaşlık Hukuku, İstanbul, 1989.
- Unat, İ., Nottebohm Kararı ve Tabiiyetin Gerçekliği İlkesi, Ankara, 1966.